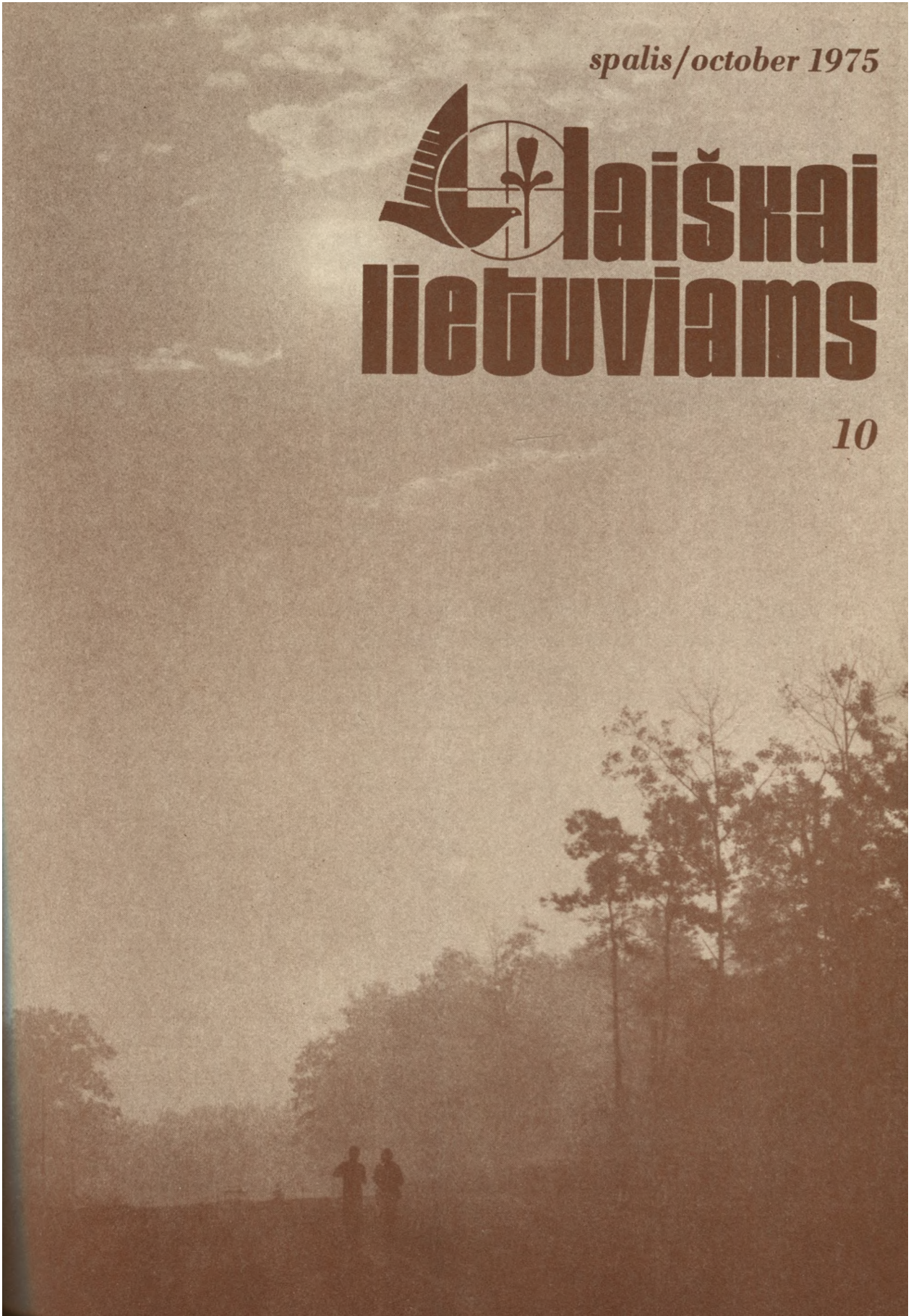

spalis/october 1975

**laiškai
lietuviams**

10

TEILHARD DE CHARDIN, S.J.	291	J. Venckus, S.J.
MINTYS APIE LIETUVI KUNIGĄ PRAEITYJE	294	P. Rabikauskas, S.J.
EILĖRAŠČIAI	299	Vladas Šlaitas
ARKIV. PRANCIŠKUS KAREVIČIUS	300	R. Dagilis
TŪKSTANTĮ MYLIŲ DVIRAČIU	301	A. Tamošaitis, S.J.
PASAULIS BŪTŲ KITOKS . . .	305	Aleksandras Kelmietis
VAIKO APETITAS	308	Dr. S. Raciūtė
HARMONINGA SANTUOKA	310	Dijana St.
AR GALIMA PABĖGTI NUO RAUDONOJO ARKLIO?	311	Nijolė Jankutė
PAPRASTO ŽMOGAUS PAPRASTAS GYVENIMAS	312	Danutė Bindokienė
TĖVYNĖJE	314	D. ir G. Vakariai
KALBA	319	J. Vaišnys, S.J.
FILMAI	321	J. Prunskis
TRUMPAI IŠ VISUR	323	J. Pr.

Šis "Laiškų Lietuviams" numeris yra iliustruotas Eugenijaus Būtėno fotografijos darbais. Eugenijus studijuoja fotografiją Illinois universitete.

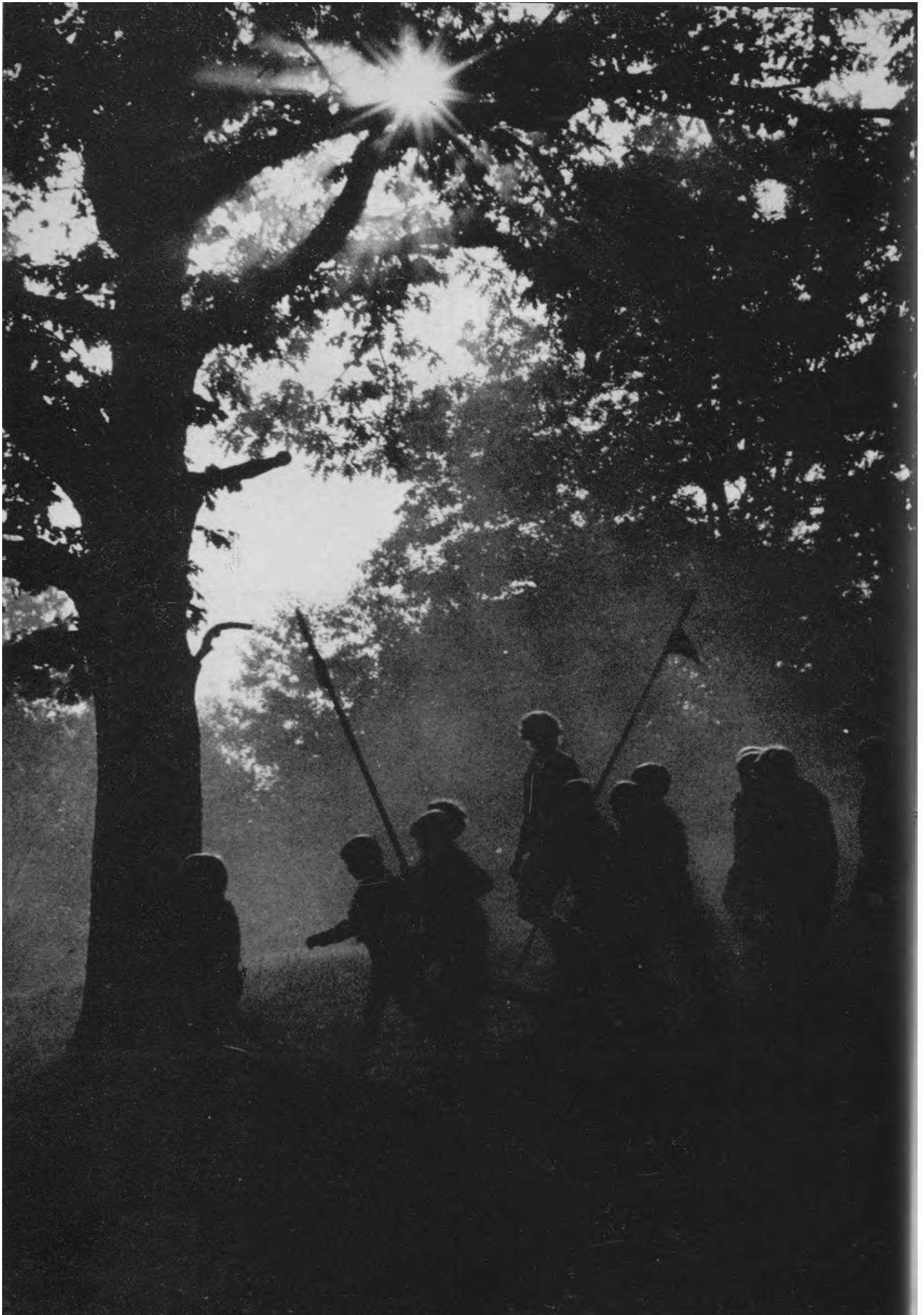
LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1975 / SPALIS - OCTOBER / VOLUME XXVI, NO. 10

Kartais pasakoma, kad geras žmogus yra tas, kuris į viską žiūri iš šviesiosios pusės, o blogas — kuris mato tik tai, kas juoda. Pasigailėjimo vertas tas žmogus, kuris nemato gražiosios gyvenimo pusės, bet ne mažiau apgailėtinas ir tas, kuris nemato tai, kas juoda, kuris stengiasi pateisinti net ir didžiausias, aiškiausias klaidas. Išmintingiausia gyvenimo taisyklė reikalauja neužmerkti akių nei gėriui, nei blogiui, bet žiūrėti į gyvenimą blaiviai ir objektyviai.

Prisiminkime tą tėvą, norėjusi sužinoti, kuris iš trijų jo sūnų yra išmintingiausias. Jis padavė visiems trims po apipuvusį obuolį, ir žiūrėjo, kaip kiekvienas elgsis. Pirmasis, pamatęs, kad obuolio kraštas apipuvęs, sviedė jį šalin. Antrasis suvalgė visą obuolį. Trečiasis išpiovė supuvusią dali ir suvalgė tik sveikąją. Tėvui labiausiai patiko trečiojo sūnaus elgesys: jis gyvenime mokės atskirti gerį nuo blogio. Išmintingas žmogus turi būti kaip bitė, jis turi iš gyvenimo gėlių rinkti tik saldų medų, bet nečiulpti nuodingų syvų.

PIERRE TESLHARD DE CHARDIN, S.J.

(20 metų nuo jo mirties)

J. VENCKUS, S.J.

Teilhard de Chardin, S.J., mirė 1955 m. balandžio mėn. 10 d., Velykų sekmadienį. Iš ryto dalyvavo katedroje iškilmingose mišiose. Po pietų buvo New York City operoje "Pagliacci" ir "Cavalleria Rusticana". Paskui pavaikščiojo po parką ir sugalvojo užėti pas savo gerą draugą, su kuriuo buvo atlikęs moksliskas ekspedicijas Azijoje. Visi buvo linksmi, maloniai nusiteikę, nes juk tai buvo Kristaus prisikėlimo šventė — ji simbolizavo jam nuolatinį žmogaus prisikėlimą šventumui ir krikščioniškam džiaugsmui. Šeiminkė pasiūlė kavos. Imdamas kavą, staiga pargriuvo aukštiekninkas. Kiek atgavo sąmonę, bet greitai mirė. Tai buvo nebe pirmas jo širdies smūgis, bet šis buvo jau paskutinis. Laidotuvės buvo labai kuklios. Roma jo nemėgo, todėl ir jėzuitai per daug neskambino varpais. Jis buvo palaidotas jėzuitų naujokyno kapinėse Poughkeepsie, apie 60 mylių nuo Niujorko. Dabar jėzuitų naujokyno ten nebėra — toji vieta yra parduota.

Per 20 metų daug kas pasikeitė Teilhard de Chardin atžvilgiu. Pirmiausia pasikeitė Romos nusistatymas. Pijus XII 1950 m. išleido encikliką "Humani Generis". Žinovai mano, kad toji enciklika buvo paruošta, norint apginti Teilhard de Chardin mokslą. Šioje enciklikoje popiežius pirmą kartą parodė, kad Bažnyčia nekovoja prieš evoliuciją. Ji kovojo tik prieš Darwino evoliuciją, kuri skelbė, kad žmogus yra kilęs iš beždžionės ir kuri neigė bet kokią Dievo vaidmenį evoliucijos tėkmėje. Bažnyčia pasielgė labai protingai, kad nepasiskubino priimti teorijos, tvirtinančios, kad žmogus kilęs iš beždžionės. Dabar jau beveik niekas šios teorijos negina. Bažnyčia niekad nesakė, jog reikia tikėti, kad žmogus yra nulipdytas iš molio. Tai yra tik Šv. Rašte vartojamas simbolis. Bažnyčia ir gavėnios pradžioje sako: "Atsimink, žmogau, kad esi dulkę ir dulke

pavirsi". Kiekvienas, šiek tiek skaitęs katekizmą, žino, ką tai reiškia.

Kalbėdami apie evoliuciją, dabar gamtininkai paprastai sako, kad žmogus yra kilęs (arba Dievo sutvertas) iš *organizuotos medžiagos*. Kokia buvo toji "organizuota medžiaga" — į šį klausimą nesigilinama. Teilhard de Chardin kartais vartodavo tokius terminus, kurie kitiems labai nepatikdavo, pvz. sakydavo, kad žmogus yra kilęs iš gyvulio. Kartą jis buvo pakviestas į Boston College universiteto iškilmes, baigiant mokslo metus ir teikiant akademinis laipsnius. Buvo norėta šiam garsiam biologui suteikti garbės daktaro laipsnį. Buvo pakviestas ir Bostono kardinolas O'Connell. Kardinolas griežtai atsisakė dalyvauti, jeigu de Chardin skaitys paskaitą. Jis net atsisakė drauge su juo sėdėti garbės tribūnoje. T. de Chardin nuėjo atsisėsti drauge su publika. Žinoma, jam nebuvo šia proga suteiktas nė garbės doktoratas.

Šv. Raštas, pasakodamas apie sutvėrimą, sako, kad sutverti pasauliui, vandenims ir gyvuliams užteko Dievo žodžio "fiat" (tebūna, tepasidaro), bet kai priėjo prie žmogaus sutvėrimo, jau Dievas nepasitenkino tuo paprastu "fiat", bet jam įkvėpė "spiraculum vitae" (gyvybės pradą). Tad čia ir yra žmogaus iškėlimas aukščiau visos tvartinijos, suteikiant jam tam tikrą dievišką garbę, padarant jį visos kūrinių valdovu. Visa kūrinių jam turi tarnauti.

Prisimenant Teilhard de Chardin gyvenimą, kartais atrodo, kad jis buvo tikras bažnytinės vyresnybės ir savo ordino kankinys. Kai kurių jis buvo laikomas eretiku, bet jis visuomet norėjo pasilikti ištikimas ir paklusnus Bažnyčios narys, jis norėjo šiai dieviškajai institucijai padėti ir tarnauti.

Per paskutiniuosius 20 metų daug kas pasikeitė Katalikų Bažnyčioje. Kai T. de Chardin buvo gyvas, nė viena jo knyga ne-

buvo išspausdinta. Kai jis buvo išsiųstas į Niujorką, kilo klausimas, ką daryti su jo raštais: sunaikinti, palikti ordinui ar kam nors kitam. Pasitarus su kanonistais, jo raštai buvo palikti tvarkyti sekretorei Jeanne Mortier. 1962 m. Roma išleido išpėjimą, kad T. de Chardin raštai yra pavojingi skaityti. Visai kitokia pažiūra į jo mokslą ir į jo raštus viešpatavo II Vatikano susirinkime. Kard. Feltn, Paryžiaus arkivyskupas, labai gražiai susirinkime kalbėjo apie Chardino "kosminę viziją", pavadindamas ją nuostabia, pavergiančia žmogaus protą, kur visa kosmoso medžiaga ir dvasia, kūnas ir siela, gamta ir antgamté, mokslas ir tikėjimas atranda vienybę Kristuje. Susirinkime labai pozityviai apie Chardiną kalbėjo daugelis vyskupų ir teologų. Čikagos arkiv. kard. Meyer ištarė šiuos žodžius: "Visas kosmosas turi būti išaukštintas, ne tik žmogus... Šita galutinė pasaulio transfiguracija jau prasidėjo žmogaus darbo dėka".

TEILHARD DE CHARDIN IR JĖZUITŲ ORDINAS

Jau minėjome, kad T. de Chardin su savo ordinu turėjo konfliktą. Tai buvo tikra tragedija, nes juk visą savo mokslą ir išsilavinimą jis yra gavęs iš Jėzuitų ordino. Ordinas jam stengėsi duoti visa, ką turėjo geriausia. Baigus jėzuitų kolegiją ir naujokyną, jis buvo išsiųstas filosofijos studijoms į Angliją. Baigęs filosofiją, buvo pasiųstas į Egiptą mokytojauti. Teologiją baigė taip pat Anglijoje. Protarpiais jam leido studijuoti Sorbonos universitete. Čia jis baigė gamtos mokslus su visomis savo pasirinktomis šakomis ir gavo daktaro laipsnį. Gavus daktaro laipsnį tame garsiausiame Sorbonos universitete, jam atsivėrė plačiausios galimybės. Buvo paskirtas universiteto profesorium, kur pradėjo dėstyti evoliucijos teorijas, kurios anų laikų konservatyviems katalikams buvo per drąsios. Bažnytinė valdžia pasipriešino, vyresnieji turėjo jį atleisti iš profesoriaus pareigų. Daugelį jis žavėjo savo viešomis paskaitomis. Draugavo su didžiausiais to meto mokslininkais. Daugiausia jis kentėjo nuo konservatyviųjų katalikų, kurie manė, kad jo mintys pavojingos tikėjimui. Bet

Chardinas jiems sakydavo: "Stenkitės pasidaryti draugų tarp protestantų ir žydų, nes po mirties turėsite su jais gyventi visą amžinybę!"

Amerikos jėzuitai šiais metais išleido specialų žurnalo "America" numerį paminėti Chardino 20 metų mirties sukakčiai. Čia patys mokyčiausi savo srities spscialistai aprašė Chardiną kaip religinį filosofą, teologą, mistiką, gamtininką.

Tikrai keista, kad kai kurie teologai su tokiu nepasitikėjimu žiūrėjo į T. de Chardin mokslą. Atrodo, kad jo mokslas visiškai derinasi su Šv. Raštu. Jis sako, kad "žemė ir dvasia subėga į Omega, kaip į vieną tašką". Argi tai nėra tas pat, ką šv. Jonas Apreiškimo knygoje (1, 8) sako: "Aš esu Alfa ir Omega, pradžia ir galas, — sako Viešpats Dievas, kuris yra, kuris buvo ir kuris ateis. Visagalis". Taip pat jo mintys labai panašios į Povilo žodžius: "Jis (t.y. Kristus, pagal T. de Chardin Omega. J.V.) yra neregimojo Dievo atvaizdas, visos tvarinijos pirmgimis, nes jame sutverta visa, kas yra danguje ir žemėje, kas regima ir neregima" (I Kol 1, 15-16). Pagal T. de Chardin, Kristus, įsikūnijęs ir tapęs žmogumi, paėmė į savo dieviškąjį kūną šios žemės atomus, molekules, kaip ir mes visi, maitindamasis šios žemės vaisiais ir kitais produktais. Tokiu būdu Jis pašventino ir sudvasino žemę. Kristus sudvasino ir žmogaus kūną. Jis gali jį stiprinti ir gydyti, padarydamas, reikalui esant, net stebuklą. Ir fiziškai, ir fiziologiškai žmogaus veiksmi yra sudvasinti: jo valgis nėra toks, kaip gyvulio ėdimas, bet kažkokia dvasiška funkcija, kurią būtų galima atlikti ir ant altoriaus. T. de Chardin tiki, kad žmogus gali savo kūną gaivinti Kristaus dvasia, kuri jame yra visados, gali jį išgydyti ir pašventinti. Jam pasaulis yra lyg koks altorius, ant kurio gali mišias laikyti. Jam aukojamoji ostija yra visos žmonijos darbo vaisiai ir skausmas. Po jo knygos "Pasaulio himnas" (Hymn of the Universfe) mintimis galėtų pasirašyti ir mistikas šv. Kryžiaus Jonas.

TEILHARD DE CHARDIN – GAMTININKAS

T. de Chardin žymiai pagilino evoliucijos ir gamtos sampratą. Žinoma, jis galutinai

painios evoliucijos problemos neišsprendė, bet bent davė minčių paaiškinti įvairiems klausimams, kol bus surasta geresnių. Kritikai dažniausiai kimba prie atskirų minčių, nesistengdami suprasti jo mokslo visumos ir esmės. Chardinai niekad nepretendavo į neklaidingumą, jis niekad nemanė, kad visos jo mintys būtų teisingos. Norint kokią nors mokslo šaką patobulinti, labiau priartėti prie tiesos, reikia galvoti, skelbti įvairias teorijas, įvairias mintis, daryti išvadas. Ateityje paaiškės, kas buvo teisinga, kas ne. Kas teisinga — bus priimta, kas klaidinga — bus pataisyta. Tik tokiu būdu yra galima pažanga.

Šv. Pranciškus Asyžietis rašė himną saulei, o Chardinai — žemei, kuri želdo augalus ir gėles, maitina gyvulius ir žmogų. Sukurdamas žemę, Dievas įvykdė gražiausius ir nuostabiausius planus. Žemė skelbia Jo garbę. Apie tai galvodamas, Chardinai bučiuodavo žemę.

Jis laikėsi griežto mokslinio dėsnio — gamtos reiškinius reikia aiškinti gamtos dėsniais. Seniau gamtininkai, negalėdami išaiškinti pvz. dėl ko visi dangaus kūnai sukasi, sakydavo, kad juos stumia angelai, vykdydami Dievo įsakymą.

Chardinai sutinka, kad evoliucijoje yra daug neaiškių, kritiškų momentų: pasaulio, gyvybės ir sielos atsiradimas. Jis mėgina pateikti kai kurias hipotezes. Daiktai atsirado iš kosminės energijos, susidarė maži kūneliai. Vadink juos, kaip nori: protonais, jonais, neutronais. Kai cheminiai junginiai pradėjo glaustis vienas prie kito, kurie pirmiau veikė atskirai, dabar grupėje pradėjo veikti sutartinai ir tokiu būdu atsirado gyvybė. Kai tvariniai pasiekė tam tikro tobulumo, Dievas jiems įkvėpė sielą. Dievas kiekvieną kartą tveria sielą atskirai, kai motinos kūne įvyksta tam tikri procesai.

Chardinai sako, kad kiekvienas gyvis turi tam tikrą sąmonę, savęs pajautimą (consciousness). Pvz. jeigu po mikroskopu padėsi amebą ir paliesi tik vieną mažą jos taškelį, tuojau visas kūnas susitraukia, reaguoja, kaip viena visuma. Jeigu susijungia didesnis celių skaičius, tai ir toji sąmonė

P. Teilhard de Chardin, S.J.

yra didesnė. Toliau tas procesas jau vyksta nervų įtakoje. Nervai grupuojasi galvoje. Šis procesas vadinamas cefalizacija, susidaro galvos smegenys.

Darwinai sakydavo, kad visi kūno pasikeitimai įvyksta pripuolamai, o Chardinai tvirtina, kad organizmas, patekęs į sunkias sąlygas, kovoja už savo egzistenciją, prisitaiko prie naujų sąlygų, ką nors pakeičia, kad būtų išsaugota gyvybė. Kartais tokie pasikeitimai gali vesti prie naujos rūšies atsiradimo. Mažiausia evoliucijos vyko jūros minkštakūniuose, vėžiniuose gyvuluose, jūros žvaigždėse, koraluose. Jie per šimtus milijonų metų išsilaikė tokie pat. Didžiausi pasikeitimai vyko žinduoliuose. Mokslininkai mano, kad mes dabar gyvename tarpdėdiniame laikotarpyje. Būsiąs kitas ledyno laikotarpis, tada išnyksiančios vienos formos ir atsirasiančios kitos.

Labiausiai mokslininkus, tad, žinoma, ir

T. de Chardin, domina žmogaus atsiradimas. Šiam tikslui Chardinas dalyvavo įvairiose ekspedicijose ir antropologiniuose kasinėjimuose. Yra atrasta iš labai senų laikų griaučių, kurie yra panašūs į žmogaus griaučius, bet kartu yra ir skirtingi. 1891 m. Javoje buvo atrasti griaučiai kažkokio gyvūno, kuris oficialiai buvo pavadintas Pithecanthropus Erectus. Jo kiaušas — kaip tikros beždžionės, bet kojos ir rankos — kaip žmogaus. Šis gyvūnas galėjo vaikščioti stačias. Smegenų tūris — 900-1000 kubinių centimetrų. Tai yra daug didesnis smegenų tūris, negu mūsų laikų beždžionių. Kitas Pithecanthropus buvo atrastas 1923 m. netoli Pekingo. Jo griaučius atkasė ekspedicija, kurioje dalyvavo ir T. de

Chardin. Tas gyvūnas buvo pavadintas Sinanthropu, bet vėliau buvo patirta, kad tai buvo tikras Pithecanthropus. Jis buvo atrastas urve. Ten taip pat buvo ugnies liekanos, primityvūs medžioklės įrankiai, atrodo, kad jis galėjo tam tikrais garsais perduoti savo mintis. Pithecanthropus gyveno prieš 350,000 metų. Neatrodė, kad dabartinis žmogus būtų iš jo kilęs.

Dar buvo atrasta ir kitų panašių "beždžionžmonių" griaučiai (Homo Neanderthalensis, Australopithecus Africanus), bet taip pat jau niekas nemano, kad jie būtų žmogaus protėviai. Vis tobulėjant mokslui, gal ateityje labiau paaiškės ir žmogaus kilmė, kuria taip domėjosi Teilhard de Chardin.

MINTYS APIE LIETUVŲ KUNIGŲ PRAEITYJE

PAULIUS RABIKAUSKAS, S.J.

(Paskaita, skaityta laisvojo pasaulio lietuvių katalikų kunigų suvažiavime Romoje, 1975 m. birželio 30 d.)

Ruošiesi šį suvažiavimą kreipėsi į mane: "Esi istorikas, pakalbėk mums apie kunigų praeityje". Sutikau. Bet kai pradėjau galvoti, ką ir kaip reikėtų konkrečiai paliesti, kilo daugybė minčių. Vienos skatino karštai imtis nagrinėti kurį nors tos plačios temos aspektą, kitos — bandė net visiškai nuo to atgrasyti. "Kam tas vargas? Šiandien ne mada po istoriją knisinėti. Šių dienų šūkis — emancipuotis, išsilaisvinti, nusikratyti viskuo, kas varžo, kas pasenę, kas kvepia idėjiniu paternalizmu. Iš viso, istorijos mokslas jau atgyveno savo laikus; jis pats jau tapo istoriniu dalyku. Gyvenimas srauniai teka į priekį". Jau girdėti pasakymų kaip "žmonija dabar gyvena poistorinę epochą". Ir tai ne tik sakoma, bet ir daroma. Štai daug kur teologijos fakultetuose Bažnyčios istorija suraukta į minimumą. Net pradžios ir vidurinėse mokyklose (kaip pvz. kai kuriose Vakarų Vokietijos srityse) istoriją norima išstumti iš mokslo programų.

Bet, ačiū Dievui, dar yra ir tokių, kurie giliai išvelgia visų tų "naujųjų" žala. "Istorijos mokslas yra barjeras, — rašoma paskutiniame garsaus vokiečių katalikų žurnalo "Stimmen der Zeit" numeryje, — yra barjeras prieš kiekvieną linijinį, totalinį aiškinimą, nesiskaitantį su begaline istorinio vyksmo įvairybe; yra užtvara prieš istorijos suredukavimą į "istorinius aspektus", parinktus pagal su mokslu nieko bendra neturinčius, politiškai iš anksto suformuluotus kriterijus; prieš istorijoje veikiančių faktorių daugiasluoksniškumą ir jų įvairiopo susipynimo nuslėpimą; prieš bandymus nuslopinti patirtį apie kitų laikotarpių, kitų vietų, kitų aplinkybių kitoniškumą, vedantį prie kitokių apsisprendimų ir klausimų išrišimų; prieš kliudymą pažinti istorijoje sukrautą alternatyvų atsargą, pajėgiančią atverti laisvei galimybių; prieš užblokavimą išvalgos į (tikrąsias ar nujaustąsias) priežastis bei būtinumus, be kurių tiek praeitis, tiek ir dabartis būtų suvedama vien tik į nepasisekimų istoriją arba jų išdavą, o vargas ir kentėjimai būtų visiškai beprasmiškumas"

(Stimmen der Zeit, 1975 Juni, p. 374-375). Trumpai, tuo norėta pasakyti, kad kaip tik istorijoje glūdi pilnesnės gyvenimo sampratos, didesnės laisvės, šviesesnės ateities, gaivinančios vilties potencinės jėgos. Tai lygiai ta pati mintis, kurią mes, lietuviai, išreiškiame, giedodami Tautos himną: "... iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia". Tą dalyką labai gerai supranta visi laisvės priešai: jokia kita mokslo šaka jų taip nevaržoma ir nemanipuliuojama kaip istorija.

Po įtarpo apie tai, kaip būtų tiesiog pradžūtinga visai išsilaisvinti iš istorijos, eikime prie mūsų pagrindinės temos, prie lietuvių kunigo istorijoje. Gal būtų galima žvelgti apamai į mūsų krašto praeitį ir žiūrėti, kaip joje pasireiškė lietuvių kunigas. Bet jaučiu, jog tokiam žvilgsniui, kad jis būtų šiek tiek pilnas, atitinkąs tikrovę, dar trūksta daug duomenų, — žinių lobyne dar per daug tuščių vietų, laiko tėkmės tinkle per daug plačių skylių.

Pasirinkau kitą būdą: mesti žvilgsnį į konkrečius asmenis, įvairiais laikotarpiais gyvenusius lietuvių kunigus, ir, būtent, ne tiek klausti, kas ir kokie jie kaip kunigai buvo, bet daugiau, ką jie apie kunigą galvojo ir kitiems skelbė, ką apie tai mums savo raštuose paliko. Mano žvilgsnis apsi- stojo ties dviem šių metų jubilatais: ties prieš 400 metų gimusiu ir 17 amžiuje veikusiu jėzuitu T. Mikalojum Lancicijum ir ties prieš 100 metų mirusiu, mums visiems gerai žinomu vyskupu Motiejum Valančium. Tad ši paskaita tebūna ir mūsų šių jubiliejų paminėjimas. Buvo galima, gal ir reikėjo, taip pat stabtelėti ir ties šių laikų veikėju prel. Mykolu Krupavičium, kuris apie kunigą net stambų veikalą parašė, bet trumpas paskaitai skirtas laikas ir varginantis vasaros karštis patarė nuo to atsisakyti, ypačiai kad jau pernai buvo plačiai kalbėta apie jį kaip kunigą, ir paskaita buvo "Darbininke" ištiesai išspausdinta (L. Tulaba, M. Krupavičius kaip kunigas, "Darbininkas" 1974.IX. 20, 27, X.4)

Mikalojus Lancicijus gal ir ne visiems mums žinomas. Pereitame gruodyje praėjo, berods, mūsų lietuvių visai nepastebėta jo

400 metų gimimo sukaktis. Jis buvo garsaus, ilgai Vilniuje dirbusio spaustuvininko Danieliaus Lenčickio sūnus. Tėvas buvo kilęs, kaip sako jo pavardė, iš Lenčicos miestelio, esančio Lenkijos centrinėje dalyje, bet sūnus gimė Lietuvoje ir visuomet rašėsi "Lituanus". Vaikystę Mikalojus praleido Vilniuje pirma katalikės auklės globoje (tėvai buvo protestantai), vėliau kalvinistų auklėjamas ir mokomas. Bet sutikdamas Vilniuje jėzuitus, dalyvaudamas jų disputuose su kalvinistais ir vėliau lankydamas Akademijoje poetikos klasę, stebėjo jų elgesį bei gyvenimo būdą ir įsitikino, kad su tokiu pamaldumu, pasiaukojimu ir šventu gyvenimu negali eiti išvien blogas tikėjimas. 1590 metais šv. Mikalojaus šventėje perėjo į katalikų tikėjimą. Eidamas 18 metus, Krokuvoje, kur tuomet buvo bendras lietuviams ir lenkams jėzuitams noviciatas, įstojo į jėzuitų ordiną. Tuojau buvo išsiųstas į Romą, kur, užbaigęs dvejų metų noviciatą, studijavo filosofiją, teologiją ir po studijų dar gyveno kelerius metus. Iš 61 metų, kuriuos praleido Jėzaus Draugijoje, didžiausią dalį — apie 50 metų — jis ėjo dvasios tėvo pareigas įvairiose vietose ir net įvairiuose kraštuose: Italijoje, Lietuvoje, Lenkijoje ir Čekijoje. Buvo taip pat ir įvairių kolegijų rektorius, daugiau kaip ketverius metus vadovavo Lietuvos jėzuitų provincijai. Prieš mirtį, kol dar jėgos leido, šešerius metus buvo Lietuvos jėzuitų terciato instruktorium. Terciatas — tai jaunų, vos tik studijas užbaigusių jėzuitų kunigų dvasinio atsinaujinimo mokykla. Jos vadovu paprastai parenkamas dvasiniame ir vienuoliniame gyvenime ypačiai patyręs tėvas. Kad toms pareigoms buvo paskirtas Lancicijus (įdomu, kad tuo metu Lietuvos jėzuitų provincijolas buvo gerai žinomas lietuvis Jonas Gruževskis), rodo jo tarp savųjų įgytą vertę ir pasitikėjimą. Po to, pagyvenęs dar kelerius metus, mirė Kaune 1653 metais Kančios sekmadienį (1653.III.30).

Įdomią žinią apie Lancicijaus mirtį randame tuometinio Lietuvos kanclerio Alberto Stanislovo Radvilo atsiminimuose, kurie labiau panašūs į dienoraštį. Radvilas Lanci-

cijų vadina "magnae sanctitatis" vyru, nes ir turėjęs apreiškimų, ir matęs Viešpatį Kristų ir Švenčiausią Mergelę Mariją, ir gavęs raštu užtikrinimą, kad danguje jam esanti paruošta aukšta vieta. Prieš pat mirdamas, jis diktavęs ten esančiam Kauno kolegijos rektoriui laišką ir miręs to laiško nebaigęs. Jame pareiškęs, kad nereikia už jį melstis, nes neišias į skaistyklą; verčiau tebūna laikomos mišios už nuodėmių atleidimą... Pridūręs: "Jei kas dėl to mane laikys apsisiautusių išdidumo aureole ir kaltins puikybe, man bus didelis laimėjimas amžinajam gyvenimui" (A. S. Radziwill, *Memoriale rerum gestarum in Polonia*, IV, Wroclaw etc. 1974, p. 272). Suprask, net mirties valandoje nieko kito nesiekia, kaip būti paniekinamas ir išjuokiamas. Dėl paties dalyko — tiesiog į dangų patekimo — Lancicijus nė kiek neabejojo. Iš išlikusių jo laiškų matyti, kad jis ne kartą apie tai užsiminęs, rašydamas savo dvasiniams patarėjams apie savo vidaus gyvenimą. Tą pažadą jis gavęs jau apie 1600 metus, kai studijavo teologiją, bet dar nebuvo kunigas. Tik visa bėda, kad šiame ir kituose panašiuose atsitikimuose tas, kuris pasakoja, yra sykiu ir vienintelis pagrindinis įvykio liudininkas. Tą nujautė ir Radvilas, minėtų atsiminimų autorius. Sako, daug kas skaitę tą mirštančio Lancicijaus diktuo tą laišką ir laikę jį negirtinu dalyku, nes einąs prieš Bažnyčios papročius, kur už visus mirusius laikomos mišios ir meldžiamasi. Ir prideda: "Žiūrėsime, ką Roma nuspręs, kai ten tas dalykas bus svars-tomas". Roma nieko nenusprendė. Kiti, aprašydami Lancicijaus mirtį, to keisto laiško visai nemini. Kancleris Radvilas tačiau jo neišgalvojo, nes ten pat nurodo, kad pats Kauno kolegijos rektorius tą dalyką pranešęs jo nuodėmklausiu, o šis (T. Samuelis Leskis) kaip tik prieš porą metų buvo dar-bavęsis Kauno kolegijoje, todėl palaikė ir toliau ryšius su savo bendrabroliais.

Bet, kaip pradžioje pastebėjau, man rūpi ne paties Lancicijaus gyvenimas ir veikla, o jo pasisakymai apie kunigystę ir kunigus. T. Lancicijus yra, tur būt, lig šiol vienintelis lietuvis, tiek daug rašęs apie dvasinio gy-

venimo klausimus. Vien išleistų jo dvasinio turinio veikalų priskaičiuojama apie 30. Didžiausia jų dalis pasirodė, jam dar gyvam esant, dviejuose dideliuose tomuose: *Nicolai Lancicii Opusculorum spiritualium* tomus primus,... tomus secundus, Antverpiae 1650. Trečiam panašiam tomui skirta medžiaga žuvo neišspausdinta. Raštuose gvildenamos ne tiek teoretinės pažiūros, kiek praktiški gyvenimo klausimai. Būdamas tiek metų dvasios tėvu, jis nuolatos susidūrė su visokiausiomis problemomis, kurias reikėjo išrišti, paaiškinti, nurodyti tokio ar kitokio elgesio motyvus. Visi jo raštai yra perpinti nesuskaitomomis, kartais ilgokomis citatomis iš Bažnyčios Tėvų, iš šventųjų gyvenimų, iš jėzuitų konstitucijų, bet taip pat ir iš profaninių šaltinių, ypač senovės graikų ir lotynų autorių. Labai dažnai įterpia ir savo paties atsiminimų iš Romos (kur vienuolinio gyvenimo pradžioje išgyveno 15 metų), iš savo pergyvenimų įvairiose kitose vietose, tarp jų kartais prisimena ir Vilnių bei kitas Lietuvos vietas. Nors jis pats, dvasinių dalykų žinovų nuomone, turėjęs tikrų mistinių malonių, savo raštuose pabrėžia ne tiek kontempliacijos, maldos, susijungimo su Dievu savybes, kiek griežtos savitvartos, kovos su ydomis ir trūkumais, ištikimumo net menkiausiose smulkmenose, tvirtos valios, trամdant netvarkingas aistras, svarbą, — ne dėl to, kad būtų buvęs abejingas mistiniam keliui ir nepaprastoms malonėms, bet kad žinojo, kokio reikia didelio, tiesiog visiško (totalinio) sielos apšvalymo, kad kas galėtų priimti tas malones, jei Dievas jų panorėtų jam duoti.

Galima sakyti, kad beveik viskas, ką Lancicijus savo gausiuose raštuose dėsto, tinka ir kunigams. Tačiau yra ir specialus traktatas: *Opusculum decimumtercium*, pavadintas "De officiis sacerdotum" (Apie kunigų pareigas). Nors vadinamas "opusculum" (veikalėlis), bet apima daugiau kaip 150 folijaus puslapių. Jį perrašius, sakykime, į "Krikščionis Gyvenime" knygų formatą, būtų kur kas storesnis veikalas, kaip kun. A. Grauslio "Šviesa tamsoje".

Pažvelkime trumpai, ką Lancicijus tame

traktate nori kunigams pasakyti. Pirmas ir svarbiausias kunigo uždavinys yra šventų mišių aukos atnašavimas. Jam nušviesti skiria pusę viso traktato. Smulkiai išdėsto, kaip reikia ruošti mišias laikyti, kaip jų metu elgtis, kokius jausmus atskirais momentais sužadinti. Žinoma, jis rašė tokiu stiliumi ir davė tokius patarimus, kokie buvo įprasti anuomet, prieš maždaug 350 metų. Šiandien daug ką būtų sunku ir skaityti, dar sunkiau būtų įvykdyti. Bet negalima reikalauti, kad 17-jo amžiaus žmogus būtų nujautęs visas, ypač mūsų laikais įvykdytas reformas. Mums svarbu pažinti tą gilią dvasinę jėgą, kuri veikė patį autorių ir kurią jis norėjo kitiems perduoti.

Kristus Eucharistijoje yra Lancicijui pavyzdys, kuriuo turi sekti savo darbais ir gyvenimu kiekvienas kunigas. Guvus, tikslus ir ištikimas paklusnumas, gilus nuolankumas iki visiško savęs išsižadėjimo (pagal "ama nesciri et pro nihilo reputari"), beribė kantrybė, visiškas Dievui pasivedimas, nepaprastas tyrumas, visais lygus rūpinimasis (Kristus Eucharistijoje yra sielos maistas prasčiokams ir didžiūnams, beturčiams ir turtuoliams, moterims ir vyrams, gyvybe trykštantiems jaunuoliams ir sulinkusiems, nesimpatiškiems seniems) ir taip toliau. Lancicijus priskaičiuoja net 13 Kristaus Eucharistijoje sekimo atžvilgių. Užtat ir skiria šv. mišioms tokią didelę reikšmę. Plačiai aiškina šios aukos kilnumą tiek dėl to, kas čia aukojama, tiek dėl paties aukojimo vyksmo, jo tikslo, jo vertės, jo vaisių.

Tarp kitko Lancicijus pasitelkia net astronomiją, norėdamas sužadinti pagal anų laikų įvaizdžius, nuostabos jausmą dėl nuotolio tarp Kristaus, esančio ir liekančio garbėje virš aukščiausio dangaus ("excelsior coelis factus" — kaip sakoma laiške Žydams, 7,26), ir tos vietos žemėje, kur, kunigui laikant mišias, duonos ir vyno pavidalai pakeičiami į Kristaus Kūną ir Kraują. Nurodo, kad išgaubto firmamento, kitaip sakant aukščiausio dangaus, nuotolis nuo žemės yra 80.942.471 $\frac{1}{2}$ mylios; žemiau to firmamento yra septyni kiti žemesni dangūs, kurių pats žemiausias. Mėnulio dangus, yra

nutolęs nuo žemės, skaičiuojant lenkiškoms myliomis (o viena lenk. mylia yra lygi trims romėniškoms ir penkioms lombardiškoms mylioms), 114.843 $\frac{1}{4}$ mylios (žr. Opuscula, II, psl. 217). Mums įdomu, kad jau anuomet bandyta daryti tikslius apskaičiavimus; iš tikrųjų nedaug suklysta, — mėnulis tikrai apie 100.000 km nurodytas toliau negu iš tikrųjų yra. Lancicijui tai yra didelio stebuklo ženklas. Kristus, pasilikdamas visą laiką taip toli (virš aukščiausio dangaus) garbės būsenoje, tuo pačiu metu būna savo esme (substantialiter) ant altoriaus, po to kai kunigas ištaria konsekracijos žodžius. Ir tuojau pastebi: "Tai, ką išmokome mokykloje ar skaitėme knygoje, panaudokime šventai šlovei Dievo, didžiausio mūsų Geradario" (ten pat, psl. 217). Ne tai svarbu, kad Lancicijaus astronominės žinios buvo senoviškos, bet tai, kad jis moko, kaip tokius sausus mokslo duomenis galima panaudoti širdžiai pakelti į Dievą.

Antrąją veikalo dalį jis skiria nurodymams, kaip elgtis, dirbant apaštalavimo darbą, ypač klausant išpažinčių, sakant pamokslus, kalbantis su tikinčiais, sutariant susivaidijusius, dirbant su klaidatikiais. Jis turi prieš akis visų pirma jėzuitus kunigus, kurie siunčiami padėti parapijose, vesti misijas, eiti ponų dvaruose kapeliono pareigas. Bet, kaip pats Lancicijus pastebi, visa, ką jis rašo, tinka "mutatis mutandis" ir kitiems kunigams bei tikintiesiems.

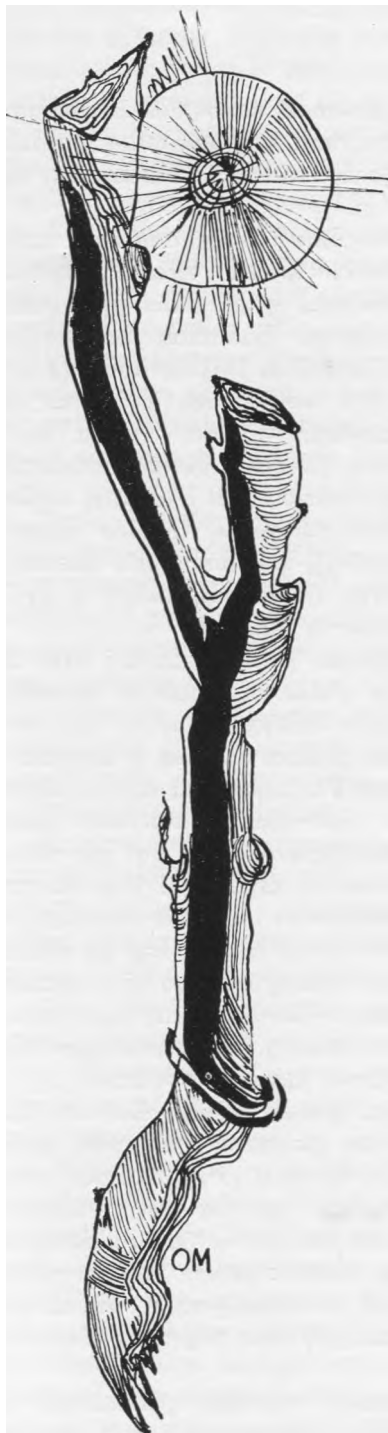
Duoda įvairių praktiškų patarimų. Pavyzdžiui, atvykus į vietovę, kur buvo siųstas, pirmiausia eiti pasveikinti kleboną arba vietos prelatą, jei toks yra, "humiliter et humaniter" (ten pat, psl. 272); po to, nuėjus į skirtą apsistojimo vietą, atkalbėti brevijorių, nes jei pagonyms, prieš pradėdami svarbų darbą, šaukiasi savo dievų pagalbos, juo labiau tinka sielų prie Dievo vedimą pradėti bažnytine malda ir kanonų įsakytose Valandose sutelktu Dievo šlovinimu. Nors šiaip Lancicijus ir pats laikosi, ir iš kitų reikalauja griežtos askezės, tačiau jokių būdu nėra to griežtumo fanatikas. Pavyzdžiui, iškilus klausimui, ar, vedant misijas arba esant kitame panašiam apaštalavimo darbe, pri-

imti kvietimą į pietus pas pasauliečius ar ne, kai kur, kaip Ispanijoje, buvę tai draudžiama, — tikrai pas vyskupą ar kur nors vienuolyne buvę leidžiama dalyvauti pietuose. Lancicijus pataria neatsisakyti pietauti ir pas pasauliečius, nebent viršininkai būtų kitos nuomonės; nes kunigas jau savo dalyvavimu ir laikysena gali žmones į gera palenkti. Priduria, jog tai praktikuojama Lenkijoje, — žinoma, ir Lietuvoje — ir esą matyti gerų vaisių (ten pat, psl. 273). Savime aišku, visur reikia apdairumo ir protingumo. Kitoje vietoje sako: "Apaštalaujas kunigas neturi būti atsiskyrėlis, bet taip pat ir ne be atvangos su žmonėmis kalbąs, juos visą laiką lankąs. Lancicijus šia proga pavartoja terminą "diffusus", reiškia, nereikia būti "išsiliejusiam". Dorybė reikalauja protingos pusiausvyros. Primena ir šv. Ignaco posakį, jog apaštalavime dirbančių yra dvi rūšys: viena tų, kurie naudingai stato, o antra tų, kurie tuo pačiu metu ir stato, ir griaua (ten pat, psl. 289); griaua savo nesusivaldymu, neapgalvotumu, vienašališkumu, paviršutiniškumu.

Taip autorius nesigaili ir kitų naudingų, gyvenimiškų patarimų išpažinčių klausymui, pamokslų sakymui ir kitose apaštalavimo srityse. Nebėra laiko ilgiau prie visa to sustoti. Paminėsiu tikrai kai ką apie pamokslų ruošimą ir sakymą. Lancicijus čia pasinaudoja kardinolo Roberto Bellarmino tam reikalui parašyta instrukcija. Pabrėžia, kad pamokslininkas turi gerai žinoti Šv. Raštą, pataria kasdieną iš jo skaityti ir susipažinti su Bažnyčios Tėvų bei egzegetų aiškinimais, įdomu, kad šv. Robertas Bellarminas rekomenduoja kaip anuo metu modernius Šv. Rašto komentatorius: Kornelijų Jansenijų, vėliau tapusių jansenizmo vadu ir dideliu jėzuitų priešų, ir 16-me amžiuje gyvenusių pranciškoną Adomą Sasbout'ą, šiandien jau visai pamirštą. Pamokslininkas be to turi gerai žinoti tikėjimo dalykus; žinių tam gali semtis iš teologijos traktatų ir Tridento katekizmo. Ir pagaliau pamokslininkas turi būti aplamai gerai išsilavinęs, kad pajėgtų įdomiai ir vaisingai skelbti Kristaus mokslą. Prideda labai svarbią visiems laikams tai-

syklę: "Reguiritur, ut ars emendet et poliat, sed non destruat aut corrumpat naturam" (Menas, meistriškumas turi taisyti, šlifuoti prigimtį, o ne ją naikinti ar jai kenkti). Kas iš prigimties neaiškiai arba netaisyklingai kalba, — teišmoksta dailaus tarimo, taisyklingo kalbos vartojimo. Kitas gremėzdiškai gestikuliuoja, — tesilavina daryti patrauklius gestus. Bet, sako, suminėtieji trūkumai ne tokie baisūs kaip nenatūralumas. O būna nenatūralu, jei kas vartoja keistą balso toną, panašų į skaitančio kokią knygą, arba sakančio eilėrašį, ar net giedančio; nenatūralu, kai prikašoma visokių poetinių, senovinių, nuglaistytų ir nudailintų frazių, kad visi matytų, koks jis mokytas, kiek jam reikėjo išlieti prakaito, pamokslą beruošiant. Bet tai kaip tik atstumia klausytojus, žemina pamokslininko autoritetą; parodo tikrai, kokia tuščia, savimeilė kalbančiojo dvasia. Tai pastabos, po kuriomis ir šiandien visi pasirašytume.

Jau reikia dėti tašką apie lietuvi kunigą, kokį jį nori matyti Lancicijus. Tiesa, specifinio lietuviško čia beveik nieko nematėme. Istoriskai tačiau visi čia išvardyti ir kiti visai neminėti paaiškinimai, patarimai, perspėjimai pasiekė ir lietuvius kunigus per patį Lancicijų, kuris, jau parašęs šį "opusculum", šešerius metus vadovavo Lietuvos jėzuitų provincijos terciatui. Iš ordino katalogų matyti, kad per tą laiką terciatą atliko 71 jėzuitas kunigas. Jų tarpe sutinkamos tokios lietuviškos pavardės, kaip Jurgis Giedraitis, Danielius Butvilas, Jonas Savickis, Kazimieras Kojelavičius, Jonas Adakauskas (Odachowski) ir kiti. Vėliau Lancicijaus idėjos veikė ir per išspausdintus jo raštus, kurie, kaip minėjome, pasirodė trejus metus prieš autoriaus mirtį. Kunigas čia stoja idealinėje plotmėje, — kitaip ir negalėjo būti šios rūšies aprašymuose. Jis, tiesa, gana kietai išpraustas į askezės rėmus, kartais net, mums atrodo, ir aniems laikams per daug apsunkintas smulkmeniškumais; bet antra vertus, Lancicijaus kunigas yra gan realus, su gera doze žmogiškumo, kurios ne pas visus ano meto dvasinius rašytojus tiek rasime. (B.d.)

Vladas Šlaitas

APIE NUOSAVYBĘ

Tą dieną,
kurioj galėsiu susigyventi su savo neturtu,
tą dieną galėsiu lengvai atsiduoti ir pasakyti:
ačiū Dievui,
jog po daugelio metų nelaisvės grįžtu į laisvę.
Nes nuosavybės troškimas apima viską:
pinigus,
moterį,
pagarbą,
šlovę
ir norą kitus valdyti.
Taigi,
tą dieną,
kai galėsiu susigyventi su savo neturtu,
tą dieną būsiu vienas iš tų,
kurie jau daugiau nepriklauso mūsų pasauliui,
nors kartu su mumis gyvena mūsų pasaulyje.
Tik labai nenorėčiau
kad tai,
apie ką kalbėjau,
atsitiktų po to, kai manęs jau nebus pasaulyje.

SVAJONĖ

Ir Babilono karaliaus gražuolę palaidojo laikas,
ir Kleopatrą palaidojo laikas,
tiktai Dantės šviesi Beatričė paliko svajonėse.
Tačiau man tu esi skaistesnė už Beatričę
mano meilės svajonėse.
Ką gi tai reiškia mylėti ir dievinti moterį,
kurios nėra jau daugiau visame plačiame pasaulyje?
Ak, tai reiškia mylėti ir dievinti savo svajonę,
kurios nėra jau daugiau visame plačiame pasaulyje.

(Iš spaudai ruošiamo devinto eilėraščių rinkinio "Lyjant")

ARKIVYSKUPAS PRANCIŠKUS KAREVIČIUS

(30 metų nuo jo mirties)

R. DAGILIS

Paskutinysis Žemaičių vyskupas Pranciškus Karevičius užgeso anais sunkiaisiais tėvynės metais, lyg koks simbolis, lyg ilgai spinduliavęs švyturys. Ta jo plačioji Žemaičių (anksčiau vadinama Medininkų) vyskupija buvo įsteigta dramatiškais aplinkybėmis paties Visuotinio Bažnyčios susirinkimo, vykusio Konstancos mieste, Šveicarijoje, 1414 metais. Kaip žinoma, Lietuvos laisvės laikais, steigiant atskirą Lietuvos Katalikų Bažnyčios provinciją, iš senosios Žemaičių vyskupijos buvo suorganizuotos Kauno, Telšių ir Panevėžio vyskupijos, o Kuršas liko Latvijos pusėje.

Pr. Karevičius buvo vienas iš pačių didžiųjų mūsų tautos ir Bažnyčios vyrų. Jis yra įdomus ir tuo, kad buvo pilnutinė ir spalvinga asmenybė. Jis, kaip ir arkiv. J. Matulaitis, buvo tarptautiniai žmonės, ilgai dirbę tarp svetimųjų ir jų branginami, tačiau kartu buvo ir geri lietuviai patriotai. Yra sakoma, kad dėl jų lenkai yra labai apsigavę, pritardami jų skyrimui vyskupais ir manydami, kad jie nebus labai sąmoningi lietuviai, nes Karevičius didesnę savo gyvenimo dalį darbavosi Rusijos gilumoje, o Matulaitis buvo mokėsis ir gyveno Varšuvoje tuo metu, kai buvo paskirtas Vilniaus vyskupu.

Prieš I pasaulinį karą, kai Pr. Karevičius perėmė Žemaičių vyskupijos vadovybę, visi pajuto, kad jis yra naujųjų laikų vysk. Valančius, labai mylintis savo tautą, artimas jos liaudžiai, didžiai išmokslintas, bet kartu labai paprastas ir šventas. Jau jo inauguracijos iškilmėse Kauno bazilikoje svetimieji pastebėjo, kad jis lietuviškesnis net už patį vysk. Valančių. Po iškilmų buvo naujojo ganytojo sveikinimai. Atėjo ir Lietuvos to meto bajorų delegacija su kunigaikščiu Radvila, grafu Tiškevičium ir kitais didikais. Tarp kitko jie užsiminė ir pradėjo skųstis nauju, vadinamuoju "litvomanų" judėjimu.

Karevičius, žinomas savo tiesiažodiškumu ir greitu reagavimu, čia neiškentė ir ironiškai pastebėjo žemaitiškai: "Nabagelia, nabagelia..."

Šiaip Karevičius buvo didelės pakantos ir krikščioniškos meilės visoms tautoms, tarp jų apaštalavęs jų kalbomis, jų jaunimą ruošęs kunigybei, būdamas profesorius. Rusijoje prieškariniais laikais daugiau yra dirbęs lenkams, vokiečiams ir kitoms ten gausiau esančioms tautoms, negu lietuviams. Iš tiesų, jis buvo tikras krikščioniškas internacionalistas. Kai būdamas vyskupu lankydavo parapijas, didelės žmonių minios su meile jį sutikdavo prie miestelio vartų. Jų tarpe galėdavai matyti ir žydų delegaciją su savo staliuku.

Vasarai atėjus, jis skubėdavo į savo tėvynę, į savo gimtuosius namus Mosėdžio apylinkėse, prie Baltijos pamaro, kur buvo gimęs 1831 m. Dažnai žmonės jį matydavo ir kaimyninėje Palangoje, su dalgiu klebonijos pievas beplaunantį. Jaunystės dienomis buvo silpnos sveikatos, gal per daug mokslais užsiėmęs. Gydytojai jam vis prirašydavo gerti žuvies taukus ir daugiau prižiūrėti savo sveikatą. Atrodo, kad jis surado būdą sveikatai išlaikyti. Mėgo kūno mankštą, dažniausiai dirbdamas naudingus rankų darbus, buvo saikingas ir tvarkingas. Net ir senatvėje buvo judrus ir sveikas.

Kaip ir visi gilaus tikėjimo žmonės, jaunystėje norėjęs pakreipti gyvenimą misijoms. Gal būt, dėl to ir jo įsijungimas į Mohilevo vyskupijos tarnybą buvo vedamas minties aukotis ten, kur labiau reikia apaštalauti. O kai atsirado proga, jau senyvame amžiuje įstojo į vienuolyną ir iki mirties beveik 20 metų gyveno paprastą vienuolio gyvenimą.

Jis pasižymėjo nemažais gabumais ir išmintimi, buvo linkęs moksliniam darbui, tačiau kartu buvo labai atsidavęs tiesiogiai

nei sielovada – padėti siekti amžinosios laimės kiekvienam žmogui. Noriai visiems talkino, atvykęs tėvynėn. Buvo vienas pirmųjų "Draugijos" žurnalo bendradarbių sielovados ir kitais idėjiniais klausimais. Jei kada buvo griežtas ir išreikalaujantis savo vyskupijos kunigams, tai tik dėl savo įprasto uolumo ir gerų norų padėti kitiems. Buvo jautrus reikalingiems visokios pagalbos. Net ir jo taip nuoširdi tėvynės meilė labiau ėjo iš jo didelio krikščioniško gailingumo, kaip poetas Maironis yra trumpai išsireiškęs: "Brangi, nes daugel vargų patyrus..." Į politiką nesivėlė, tačiau kai Lietuvos nepriklausomybė buvo paskelbta, kai ji buvo iš kelių pusių puolama ir kai laikinoji vyriausybė iš Vilniaus persikėlė į Kauną, jis buvo netiesiogiai įtrauktas į tų įvykių sūkurį.

Vysk. Pr. Karevičius visokiais būdais gynė žmones nuo per didelės vokiečių karo meto priespaudos. Pasiekė net patį kaizerį, norėdamas palengvinti savo žmonių padėtį. Jis negalėjo ramiai žiūrėti į naujas neteisėbes ir grėsmę savo tėvynei. Drąsiai ir aiškiai pasisakė už Lietuvos teises ir nepriklausomybę. Savo autoritetu ir nuoširdumu uždegė kitus dirbti ir aukotis tam reikalui, o priešus paskatino aprimti.

Jis buvo taikos apaštalas, bet kai matė, kad ilgai skriaustas lietuvis yra vėl puolamas, jo įgimtos teisės nepaisomos, jo gyvenimui reikalai atsidūrę grėsmėje, stoji jo pusėn visokiais būdais padėti.

Daug dvasinės paguodos ir stiprybės jis teikė to meto Lietuvos kariams didelių pavojų akivaizdoje. Kartą jis pasiryžo bent Kaune esančius savanorius sutelkti bendroms pamaldoms, kad jie, kaip viena šeima, pasimelstų ir paprašytų Dievo pagalbos. Pamatė, kad jų buvo tiek daug, jog net nė bazilika nebegalės visų sutalpinti. Tada vysk. Karevičius liepė pastatyti altorių lauke, Kauno rotušės aikštėje. Sugužėjo lietuvių pulkai iš Kauno, Šančių, A. Panemunės, kad net Rotušės aikštė sunkiai galėjo juos sutalpinti. Ne vienas jų dar ir šiandien prisimena jo pasakytus Švento Rašto žodžius, kad nėra didesnės meilės už tą, jei kas

nors net savo gyvybę atiduoda už artimą.

Arkiv. Karevičius buvo didingos išvaizdos vyras, bet kartu ir labai švelnus, paprastas, nuolankus. Kai prabildavo savo pamario žemaičių tarme, tai atrodė, kad į tave kalba koks geros sielos kaimietis.

Jis gerai mokėjo daugelį svetimų kalbų, tad nebūtų buvę sunku vartoti ir literatūrinę lietuvių kalbą, bet jis visą gyvenimą pasiliko ištikimas savo žemaičių tarmei. Ir kitus, pvz. dzūkų, jis ragindavo nemesti savo tarmės, nes tai įneša daugiau įvairumo ir grožio.

Labai domėjosi grožine literatūra, ypač tokia, kuri kelia žmogaus sielą prie Dievo, prie amžinojo grožio ir prisideda prie gyvenimo prasmės atskleidimo. A. Tyruolio religinius eilėraščius yra skaitęs tiek daug kartų, kad daugelį jų mokėjo atmintinai. Tą amžinąją grožį ir jis stengėsi aplink skleisti savo žodžiu ir pavyzdžiu.

Tūkstantį mylių dviračiu - II

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Kaip ėmiau pasakoti praėjusiame numeryje, dvi savaites vasaros atostogų praleidau ant dviračio. Pasiėmęs palapinę, miegmaišį, tualetu reikmenis bei valgį, pasileidau Amerikos ir Kanados keliais. Pro kur važiuoju, buvau prieš tai išstudijavęs žemėlapiuose: ne leidžiamuose automobiliams benzino bendrovių, nes tokie per grubūs, o smulkesniuose, panašiuose į vartojamus kariuomenės, kuriuose pažymėtas kiekvienas upelis, lauko kelias, miškas ir vietos kalnuotumas.

DVIRATININKAS IR GAMTA

Jau pat pradžioje pasirodė, koks glaudus dviratininko ryšys su gamta, kiek nuo jos priklauso. Planavau išvažiuoti birželio 15-os sekmadienį po ankstyvųjų mišių. Bet, kaip tyčia, kad ėmė nuo pat ryto trankytis perkūnas, vis būriais piltis lietus! Prie tokio oro nevažiuosi: viena, kad būtum permerkta iš viršaus, antra – aptaškytas pravažiuojančių automobilių iš šono. Kol šlapi keliai, kad ir nebelyja, automobilių vairuotojai ži-

no, koks purvinas netrunka pasidaryti lango stiklas. Lygiai tokie pat darytūsi visi dviračio rėmai ir važiotojo drabužiai. Gavau laukti rytojaus.

Vanduo, galima sakyti, yra ir dviratininko draugas, ir priešas. Tekantis iš šaltinio ar čiaupo — gaivina kaip mielas talkininkas; bėgantis iš debesies — merkia ir taško kaip nemalonus trukdytojas. Šalia vandens, dviratininkui daug talkina arba trukdo kitas gamtos elementas — vėjas. Jei pučia iš užpakalio, tartum prisega sparnus: leki, tiek pat mindamas, kartais dvigubai sparčiau. Bet jei dumia priešais ir smarkokai, reikia jungti į žemą bėgį ir riedėti kur kas lėčiau, negu paprastai.

Homerą pasakoja, kad senovės graikų Odisėjas, plaukiantis su savo kariais namo iš Trojos žygio, sustojęs vėjų dievo Ajolo saloje ir gavęs iš jo mielą dovaną. Tas vėjų valdovas sugaudęs visus nepalankius vėjus ir sukisęs į odinį maišą, palikdamas pūsti tik zefyrą, kuris sparčiai nešė laivą į namų pusę. Dviratininkas panašia dovana labai apsidžiaugtų, bet vėjų valdovas neduoda: įsakinėja pūsti tokiems, kokie jam patinka, daug nežiūrėdamas, ar bus važiotojui iš priekio, ar iš užpakalio. Gal taip ir gera? Nereikia saugotis, kad neatsitiktų, kas Odisėjui. Kai miegojo, jo vyrai atrišo Ajolo dovanotą maišą pažiūrėti, nes manė, kad jame kokios brangenybės. Ogi sukišti vėjai iš maišo lauk! Ir šniokšdami kaukdami nudangino laivą į tolimiausius marių užkampius. Jei toks maišas su įdūkusiais priešingais vėjais atsirištų dviratininkui, tas gautų nusėdęs skaičiuoti dienas kokiame pakelės užkampyje, gal dar su suplėšyta palapine ir audros nepavejamai nunešta kepure!

Juokai juokais, bet man kelionės metu, apskritai paėmus, gamta su savo elementais buvo gana palanki: oro, išskyrus porą popiečių, negalėjau belaukti geresnio; priešingų vėjų Ajolas irgi maža teužsiuntė.

PAEŽERE Į MIČIGANĄ

Sekmadienį išsilijus, rytojaus dieną saulė tiesiog ridinėjo žeme. Išvažiavau 6 val. ryto, kol apytuštės didmiesčio gatvės, žmonėms dar nevykstant į darbą. Važiuojant iš

Čikagos į rytus, kokias 25 mylias kelias eina įdomumu nepasižyminčiais naftos ir plieno pramonės rajonais. Pusryčių sustojau, jau gabalą įvažiavęs į Indianos valstybę. Taip dariau visu kelionės metu: kaip Lietuvos šienpioviai, prieš pusryčius išvarantys lankoje gerą skaičių pradalgių. Ir važiuoti lengva, ir aiktelėjus lauke pusryčių skanumas! O kad taip sveika organizmui, liudija ir mūsų kaimo išmintis, ir gydytojų patirtis.

Ankstyvą popietę jau buvau pervažiavęs Indianos valstybę, prie kurortinio miestelio, pavadinto Michiana. (Vardas iš dviejų ten susitinkančių valstybių — Mičigano ir Indianos). Jame, šalia nemažo skaičiaus lietuvių, turi savo vilą man iš gimtojo Rozalimo miestelio pažįstamas Šiaučiūnas, ten tarnavęs policininku, kai lankiau pradžios mokyklą. Atvykęs į Ameriką, apsigyveno prie Čikagos, Cicero mieste. Radau viloje pasilpusį ant kopėčių ir valanti medžių žiedų prikritusius laštakus. Džiaugdamasis priėmė, pavaišino lietuvišku sūriu ir Mičigano braškėmis, kurių kaip tik buvo prasidėjęs sezonas. Kitko atsisakiau, nes buvau neseniai pakeliui pietavęs, o perkimštu skrandžiu daraisi sudribęs ir miegūstas. Pasišnekėjome. Namas gražioje vietoje, aplinkui apaugęs ažuolais. Jau anksčiau yra siūlęs padirbinti man savo vilos raktą, kad galėčiau bet kada sustoti poilsiui ar nakvynei, net jei nieko nebūtų namie. Aukso žmogus! Beje, netoliese turi savo ištaigingą vilą ir dabartinis ilgametis Čikagos miesto burmistras Richard J. Daley.

Pavakare jau buvau lietuvių jėzuitų vasarnamyje prie Paw Paw ežeriuko, netoli Colomos miestelio, kur ir apsistojuo pirmajai nakčiai. Tuo tarpu jame tebuvo vienas mūsiškių tėvų — Bronius Krištanavičius, S.J. Nusimaukęs ir užkandęs vakarienės, nuėjau gulti. Nuovargio nejaučiau beveik jokio, nors buvau nuvažiavęs šimtą mylių su virš.

Kitą dieną švintant miego jau nebeonorėjau. Apsirengęs nusiskutau barzdą ir, patikrinęs padangų oro spaudimą, leidausi į kelionę toliau, dabar jau tiesiai toldamas į rytus nuo Mičigano ežero. Miegojus kambary, nereikėjo pakuotis ir palapinės. Vakar

apie pietus, važiuojant per tokį mišką, skersai kelio perbėgo, dargi piktokai į mane sušnairavusi, juoda katė, daugelio ankstyvesnių tikėjimu reiškianti keliautojui nelaimę, jei nesuks atgal. Atgal nesukau, nes buvo gaila ir jau nuvažiuoto kelio, ir nelauktai pasitaikiusios progos išbandyti, ko tas tikėjimas vertas: tušti liaudies prietarai, ar tikra žmonių patirtis.

— Kadangi nieko nelaiminga neatsitiko vakar, — galvojau dabar važiuodamas, — žiūrėsimė, kas dėsis šiandien.

Vienas gana nemalonus dalykas tikrai atsitiko Kanadoje, bet ar dėl anos katės, tęsprendžia vėliau patys skaitytojai. Aš, iš savo pusės, abejoju, ar to katino kerinti galima būtų taip toli siekusi.

LAUKAIS PER KAIMUS

Kai kas gal nežino, kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir Kanadoje dviratinkai, važiuojantys viešaisiais keliais, turi tas pat teises, kaip automobilistai. Jiems tik neleidžiama, dėl suprantamų priežasčių, naudotis autostradomis, kaip Nr. 94 iš Amerikos Vakarų pro Čikagą į Detroitą arba Nr. 401 iš Windsoro skersai Rytų Kanadą. Visais kitais keliais važiuok, kiek nori, tik laikykis visiems bendrą eismo taisyklių.

Nors mano važiuojamoje vietoje nuo Mičigano ežero Detroito link eina geras Raudonosios Strėlės vieškelis (Red Arrow Highway), netrukus iš jo išsukau kitais: viena — kad aplenkčiau du didesnius miestus, Kalamazoo ir Battle Creek, su stovinėjimu prie raudonų šviesų ir kitais nepatogumais, antra — kad važiuojant per mažesnius miestelius, ypač kaimus, galima daug daugiau gėrėtis gamta ir pamatyti įdomybių. Miesto gi galiu prisiziūrėti Čikagoje iki valiai kiekvieną dieną. O Amerikoje ir didžiama šalutinių lauko kelių gerai asfaltuoti, tik važiuok ir norėk!

Apie pietus tą antrąją kelionės dieną pradėjo niukstyti, iš pietų, taigi man į šoną, smarkavo vėjas, toli protarpiais sugriausdavo. Į pavakarę tik staiga sušniokštes kad prapliups stambiais lašais lietus, kad sužaiabus! O aš — laukų viduryje. Pakelėje medžių auga, po jais neužlis, bet stoti neparanku. Viena, reikia rioglintis su visu nemaža

bagazo turinčiu dviračiu per griovį ir bristi per didelę, niekieno neplaunamą žolę. Bet tai, palyginti mažmožis. Suvis blogiau antra: jei trenks į tokį medį lauko viduryje perkūnas? Pats greičiausiai likčiau gyvas, bet iš dviračio galėtų likti vien gabalas suldyto metalo. Su metaliniais daiktai žaibas dažnai padaro panašių pokštų, kaip žmonių yra pakartotinai matyta.

Laimei, visai čia pat pasitaikė apleista daržinaitė, greičiausiai krauti kukurūzams: su lentų grindiniu, neblagu stogu, tik be durų, o man tai juo geriau. Įsmukau, atrėmiau į sieną dviratį, atsisėdau ant pripučiamos brezentinės pagalvės ir džiaugiuosi, radęs tokią nelauktą pastogę reikalingiausiu metu. O lietaus vienas būrys užaina, liaujasi, paskui žemai slenkančiais debesimis atšniokščia kitas. Matau, kad tą dieną jau per vėlu bus kur bevažiuoti. Džiūstelėjus keliui, sulankstomu buteliu atsivežiau iš vjсно ūkininko sodybos galioną vandens, pasitiesiau guminių čiuzinį, pasiklojau ant jo miegmaišį, kampe tarp dviejų sienų įsispraudžiau kartį pasikabinti drabužiams ir sėdau vakarienės, svajodamas apie savo gimtąją sodybą Lietuvos laukuose ir dėkodamas Dievui, kad taip tėviškai iš jos vedė per gyvenimą, dargi suteikdamas šventąsias kunigo galias.

Valgių kelionmaišiuose turiu net keliolikos rūšių: džiovintų bananų, datulių, figų, slyvų ir rozinų; lazdyno, valakiškų, brazilškų ir migdolų riešutų; riešutinio sviesto ir saulėgražų; sojos miltų, iš kurių pasidaromas pienas žymiai maistingesnis už karvės (sojos pupelės dėl savo visapusių baltymų yra puikus mėsos pakaitalas); karubo ankščių, kurių skonis visai kaip šokolado, tik be to, kas šiame kenksminga dantims ir visam organizmui; kviečių gemalo ir jo ekstrakto, naudojamo olimpinių žaidėjų; lecitino, kaulamilčių ir vitaminų tabletėmis; pagaliau sėlenų, kurių vertę mitybos žinovai dabar tiesiog apgieda; maišytos su valgomosiomis mielėmis, maltomis džiovintomis kepenimis, karubo ankščių miltai ir sojos pienu, jos darosi sveikata nešantis skanumynas, bent mano skoniui. Pridėk dar pakelėje tiesiog iš lauko nusiperkamų braškių — sveikiau, ska-

niau ir sočiau nebegali norėti. Mane kai kas klausė, ar keliaudamas sustodavau valgyti restorane. Ko man ten stoti? Išėjęs pasi-vaikščioti Čikagoje, pro langus matau, kokius mitybiškai menkaverčius dalykus žmonės dažnai užkandinėse arba restoranuose užsisakę valgo. Tokiais misdamas, kelionę dviračiu vargu tebūčiau tesėjęs, bent jos gale jautėsis išsisėmusiomis jėgomis. Susipažinusio su mitybos sveikatingumu restoranai daug netraukia.

VARGAI SU ŠUNIMIS

Važiuodamas per kaimus ir miestelius, patyriau, kaip teisingai rašoma apie šunį: kad tas geriausias žmogaus draugas yra aršiausias dviratininko priešas. Kodėl šuo, pamatęs keliu pravažiuojantį dviratininką, su tokiu įdūkiu lodamas puola, niekas tikrai nežino, net veterinarai. Viena teorija aiškina, kad dviračio ratų stipinai skambą žmogaus ausiai negirdimu garsu, kuris šunį erzina. Pagal kitą teoriją šunį erzina dviratininko aukštyn ir žemyn judančios kojos: jam tai atrodo taikstymasis spirti. Dar kita teorija — kad šunį provokuoja faktas, jog žmogus ant dviračio aukštai pakilęs, o tai gyvulių pasaulyje priešiško ženklo: pykstanti katė išriečia aukštyn savo nugarą, įtūžusi gorila stoji ant užpakalinių kojų, panašiai daro riaumojanti meška.

Šiaip ar taip, šunų problemai skiriama nemaža vietos dviratininkų žurnaluose, tiek Amerikoje, tiek kituose kraštuose. Gynimosi būdų patirtis yra išvysčiusi įvairių. Vienas gana paprastas: važiuojant greičiau už šunį, nuo jo pabėgti. Bet tai ne visada veiksminga, ypač jei ne vejasi iš užpakalio, o puola iš šono ar priekio. Gali būti ir pavojinga, nes šuo dažnai puola kąsti ne koją, o — nežinia kodėl — priekinį ratą, pakliūdamas po juo arba į jį įsiveldamas. O tai beveik visada partrenkia dviratininką ant žemės. Sparčiai lekiant, kad nuo šuns pabėgtum, toks griuvimas ant kieto asfalto gali kelioms savaitėms pasiūsti į ligoninę.

Kiti naudoja gynimosi priemones, kurių privalotas ir išbandytas nemažas arsenalas. Gana populiarius yra specialus purškiklis "Halt", naudojamas apsiginti ir paštinin-

kų. Paspaudus skardinės galvutę, skystis šmirkščia gerą 10 pėdų ir šunį iškart apstulbina, nepadarydamas jam jokios žalos. Neblogai šunį atstumia jam į veidą švirktas amoniakas arba citrinos sunka iš vandens pistoleto, pumpuojamo langų valymo buteliuko, pradurto guminio sviedinio ar panašaus prietaiso. Gana veiksmingas kirtis dviračio pompa šuniui per nosį, bet važiuojant tai gali išmesti iš pusiausvyros. Kiti tam pat tikslui laiko prie dviračio rankenų stiebo prisisebę trumpu kotu botagą. Dar kitų naudojamas starto pistoletas, savo garsu šunį išgąsdinantis. Kaip veiksmingas šovimas, aprašo jėzuitas Svensonas, važinėjęs dviračiu Danijoje, kur vienoje vietoje vis puldavęs didelis juodas šuo. Jo knygos, parašytos Nonio vardu, labai mėgstamos vaikų, buvo išverstos ir į lietuvių kalbą. Kai kurie vežasi prisisebę prie viršutiniojo rėmų vamzdžio šunų dresiruotojų vartojamą virbą, apie metrą ilgio (yra ir ilgesnių), kurio galu paliestas, šuo gauna nepavojingą, bet skausmingą elektros smūgį.

Dalis dviratininkų, vietoj šių priemonių, vartoja psichologines. Viena jų — sustojus nusėsti ir švelniu balsu prašnekti. Nemaža šunų tokiu atveju ima draugiškai vizginti uodegą; belieka ramiai išžingsniuoti iš šuns teritorijos, dėl visa ko laikant dviratį tarp savęs ir jo. Neblogai veikia kita psichologinė priemonė — ant lojant puolančio šuns garsiai sumauroti. Tai jam nelaukta parodo, kas čia davinėja komandas: daugelis tik sucypia ir, pastėrę iš baimės, unksdami neša šalin kudašius.

Man pavyko šunų atsikratyti, nuo jų pabėgant arba baubiamu balsu surinkant. Gynimosi priemonių neturėjau pasiėmęs jokių, išskyrus pompą. Vydamasis iš šono, kol dar neatsilikęs, visgi nė vienas nedrįso šokti ir kąsti į blauzdą, matyt suprasdamas, kad besisukančiu batu galėtų skaudžiai gauti sau į smakrą. Tik žiūrėjau, kad nesimestų į priekinį ratą, pasiruošęs tokiu atveju tuojau pat stabdyti. Kitais metais keliaudamas, išbandysiu specialųjį "Halt" purškiklį ar starto pistoleto trenksmą.

(Bus daugiau)

Pasaulis būtų kitoks.

(Pasaka)

ALEKSANDRAS KELMIETIS

Aną dieną sutikau žmogų, ne per daug mandrą ir ne visai kvailą — tokį, kokių mes daugiausia turime šioje žemelėje. Aš jį paklausiau:

— Pasakyk, bičiuli, kaip tau atrodo šių dienų pasaulis?

Jis ne iš karto man atsakė į tą klausimą. Kiek patylėjęs, ėmė aiškinti ir ilgai įrodinėti, kad pasaulis yra netobulas, pilnas klaidų. Atrodo, kad Dievas visose srityse suklydo, iki galo neišmąstė, tad iš to didelio pasaulio kūrimo projekto išėjo tik vargana ašarų pakalnė. Pasikalbėjimą baigė šiais žodžiais:

— Jei aš būčiau Dievas, pasaulis būtų visai kitoks.

Manau sau, eisiu paklausti kiaulytę. Pažiūrėsiu, ką ji man pasakys. Nuėjau į tvartą ir jai sakau:

— Pasakyk, mieloji kiaulyte, kaip tau atrodo šių dienų pasaulis?

Nusišluosčiusi nosį į žemę, ji kriuktelėjo porą kartų ir sako:

— Nežinau, kieno čia tokia kvaila tvarka, bet ji niekam negali patikti. Kam reikalingos tos tvoros, kam tie keliai, kam tos cementinės grindys, tie mūriniai tvartai? Na, pasakyk, kad geras esi! Kam visa tai reikalinga? Kam toji vadinamoji tvarka, kad be jos šimtą kartų būtų geriau gyventi? Užtektų, kad pasaulis būtų po dideliu ažuolu, nuo kurio kristų gilės išstisus metus. Tada tik valgyk, džiauškis ir norėk, o žemės knisinėti tikriausiai užtektų.

Ji baigė pasikalbėjimą šiais reikšmingais žodžiais:

— Jei būtų mano valia, pasaulis būtų kitoks!

Manau, eisiu ir paklausiu vabalėlių, ką jis galvoja apie šių dienų pasaulį. Beeidamas keliu, pamatau mėšlo krūvelę, o joje

— gražus juodas, blizgančiais sparnais vabalas.

— Na, sveikas, juodvabali, — sakau, — jau seniai tavęs nemačiau. Pirmiau būdavo

taip lengva tave sutikti, o dabar retas esi svečias. Kur gyveni, kaip einasi? Beje, norėjau tave paklausti, kaip tau atrodo šių dienų pasaulis?

— Kaip atrodo šių dienų pasaulis? — purptelėjo vabalėlis, pakėlęs savo stiprius sparnus. — Blogai! Dabar, kai žmonės pradėjo dirbti laukus mašinomis, labai mažai gyvulių teliko. Dėl to ir mėšlo labai mažai. Kad tu žinotum, kiek reikia vargo, kol susirandi kokią krūvelę! Anksčiau visiems buvo gera gyventi pasaulyje, o dabar vieni vargai, tai tikra ašarų pakalnė, ką ir bekalbėti. Jei nuo manęs priklausytų, pasaulis būtų visiškai kitoks — tai būtų didelė mėšlo krūva.

Šiais žodžiais vabalėlis baigė dabartinio pasaulio kritiką.

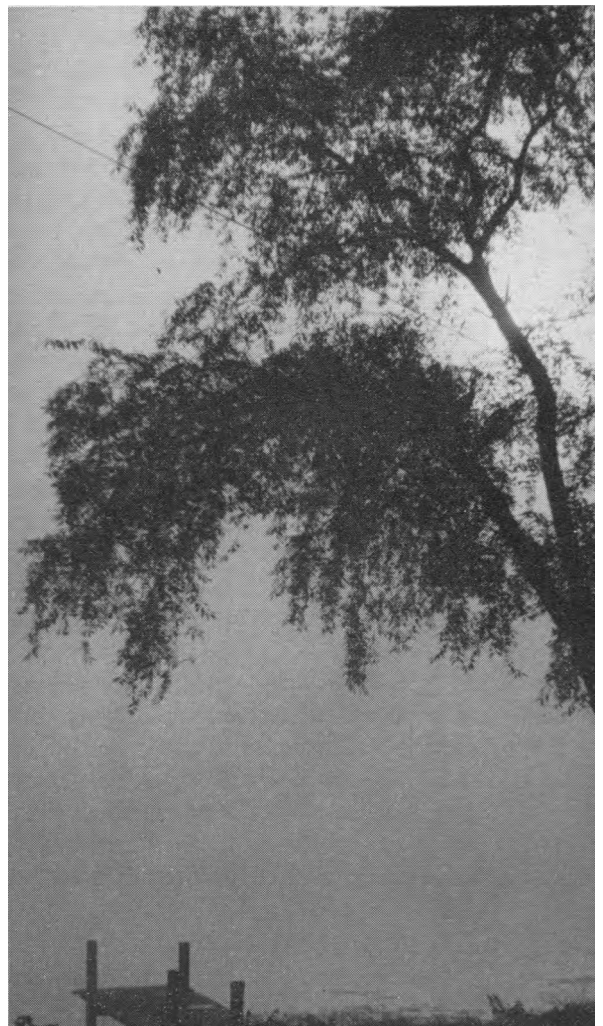
Dabar ir man paaiškėjo, kodėl visi pasauliu nepatenkinti. Mat, mūsų yra daug, o pasaulis vienas. Visi turime jame išsitekti ir gyventi. Manau, kad ir Tu, mielas skaitytojau, supratai, jog Tavo kuriamame pasaulyje vietos būtų tik Tau vienam.

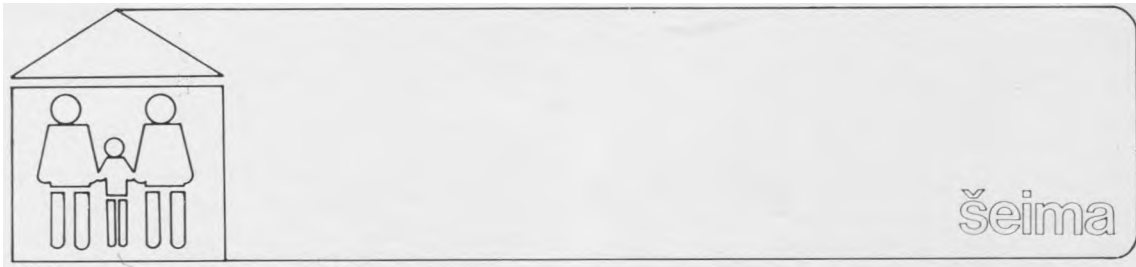
Kartais mes pateikiame daug kvailų reikalavimų Kūrėjui ir norime Jį palenksti maldomis, prašymais ir net grasinimais. Gerai, kad Jis ne visuomet į tai kreipia dėmesį.

- *Viena moteris Niujorke*, grįždama autobusu po darbo, pastebėjo, kad įlipo senutė su nešuliais, sunkiau alsuodama. Atsistojusi užleido vietą senesnėjai. Ši labai dėkodama įkišo į geradarės kišenę banknotą, nors ta nenorėjo imti. Išlipusi iš autobuso pastebėjo, kad senutė iš dėkingumo jai buvę įglaudusi net 100 dol.

- *Andrei Gromyko*, Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministeris, būdamas Romoje, aplankė popiežių Paulių VI ir valandą laiko kalbėjosi apie Bažnyčios padėtį, taikos problemas, ypač apie Artimuosius Rytus ir apie Europos Saugumo konferenciją.

Vaiko apetitas

Dr. S. Raciūtė

Kūdikių, turinčių blogą apetitą, pirmaisiais gyvenimo metais esti nedaug. Maži vaikai pradeda blogai valgyti, jeigu jiems valgis kemsamas per greit – jie nespėja jo sukramtyti ir nuryti, arba nesilaikoma pertraukų tarp maitinimų, ir vaikas nespėja išalkti.

Daug dažniau vaikai pradeda blogai valgyti antraisiais, trečiaisiais gyvenimo metais. Blogo apetito priežastis gali būti maisto kokybė arba netinkama maitinimo tvarka. Neskaniai pagamintas bei vienodas maistas labai įgrįsta, ir vaikas pradeda blogai valgyti. Dėl to maistas turi būti įvairus, skaniai pagamintas, tvarkingai ir gražiai paduotas. Antraisiais gyvenimo metais vaikas nori valgyti pats, ir jam tai reikia leisti.

Apetitą mažina gausus ir koncentruotas maistas – grietinėlė, varškė, kiaušiniai, riešutai, šokoladas, labai riebus bei labai saldus maistas. Vaikui, kuris valgo blogai, nereikia iš karto pripilti pilnos lėkštės sriubos, prikrauti daug košės bei kito patiekalo, nes didelė porcija tik suerzina. Geriau, suvalgius nedidelę porciją, įdėti pakartotinai.

Apetitą mažina ir maisto gausumas bei perteklius namie. Kai visko pilna, vaikas nebežino, ko norėti. Kai vaikas apelsiną, saldainį ar obuolį gauna ne kasdien, tai teikia jam didelį džiaugsmą. Karo ir suiručių metu paprastai nei suaugusieji, nei vaikai blogu apetitu nesiskundžia.

Be to, apetitą mažina netinkama maitinimo tvarka. Vaikui pavalgis, iki sekančio maitinimo galima duoti atsigerti tik vandens. Jeigu vaikas praalko ir nori valgyti.

reikia jam pasiūlyti kokį nors įdomų užsiėmimą ir palaukti, kol ateis valgymo laikas. Neduoti tame tarpe pieno, kisieliaus, kompoto, obuolių, saldainių, pyragaičių, net duonos gabaliuko. Bet koks valgis, suvalgytas tada, kai netrukus reikės pietauti ar vakarienauti, nuslopina apetitą. Vaikas, atsėdęs prie stalo, nebenori valgyti, o po valandos kitos vėl naršo po spintą, ieškodamas ko nors užkąsti. Taip vaikas įpranta netvarkingai maitintis, o netvarkingas maitinimasis trukdo virškinimo trakto veiklą. Tėvams reikia žinoti, kad skrandžio susirgimai nėra tik suaugusiųjų liga – jais serga ir mokyklinio amžiaus vaikai.

Yra vaikų, kurie nemėgsta sriubos. Sriuba ypatingu maistingumu nepasižymi, todėl nereikia vaiko versti valgyti pilną lėkštę. Sriubos visai pakanka pusės lėkštės, tačiau tiek sriubos vaikas būtinai turi suvalgyti, nes ji skatina virškinimo sulčių pasigaminimą.

Vaikus iš mažens reikia pratinti valgyti įvairius patiekalus. Kartais vaikai nenoriai valgo neįprastą maistą. Prie naujo maisto vaikus reikia pratinti pamažu, be prievartos. Jeigu suaugusieji yra neišrankūs, o valgo tai, kas pagaminta, tai ir vaikai nesunkiai prie tokios tvarkos pripranta.

Jeigu vaikas, pradėjęs valgyti, ima prie stalo maivytis, nenoriai valgo, reikia jį ramiai išpėti, kad, jeigu nevalgys kaip reikia, maistas bus nuo stalo nuimtas, ir jis liks nevalgęs. Jeigu išpėtas vaikas nepasitaiso, maistą ramiausiai reikia atimti. Tokiu atveju jokiu būdu nereikia vaiko barti, pykti ant jo bei parodyti, kad širdį skauda dėl to.

Priešingai, reikia parodyti, kad į vaiko nevalgymą niekas net dėmesio nekreipia. Jei-gu tik vaikas supras, kad kam nors dėl jo nevalgymo skauda širdį, nevalgymas taps priemone erzinti bei tapti dėmesio centru.

Sekantį kartą vaikui siūloma valgyti, kai ateina valgymo laikas, t.y. maždaug po 4 valandų. Geriausia pasiūlyti tą patį patiekalą (žinoma, nepamokslaujant ir nepriekaištaujant) arba kitą, kurį visi tuo laiku valgo.

Vaiko apetitą kartais labai gadina netinkama tėvų taktika. Negalima, vaikui girdint, nuolat aimanuoti, kad vaikelis nieko nevalgo ir pan. Tokiomis kalbomis vaikui įkalbama, kad jis nieko nevalgo ar negali valgyti. Yra motinų, kurios griebiasi visokių išmonių, kad vaikas, įsižiūrėjęs ar užsimiršęs, nurytų nors vieną kąsnelį. Vaikas, pajutęs, kad jis yra visų dėmesio centre, kasdien reikalaus naujos išmonės už tai, kad jis nors truputį teiktųsi valgyti.

Nenaudingi ir įkalbinėjimai bei maitinimas per prievartą. Tokiu atveju vaikas, jau vien pamatęs maistą, nori vėmti. Kartais tėvai griebiasi gąsdinimų ir bausmių, versdami suvalgyti visą sriubą, arba žada dovanų. Visos šios priemonės neduoda norimų rezultatų ir žalingai veikia vaiko charakterį.

Geram vaiko apetitui turi reikšmės ne tik patiekalų įvairumas ir skonis, bet ir stalo padengimas bei aplinka, kurioje valgo. Suprantama, nemalonių kalbų, priekaištų dėl vaiko elgesio bei tarpusavio ginčų prie stalo neturi būti. Šiems dalykams reikia rasti patogesnę laiką, ne valgymo metu.

Mažų vaikų tarpe pasitaiko tokių, kurie maistą labai lėtai kramto dėl to, kad jiems per mažai seilių ir nuolat džiūsta burna. Versti tokius vaikus maistą kramtyti ir ryti greičiau nereikia, tai juos tik erzina. Jiems reikia duoti užsigerti vandens.

Vidurių užkietėjimas taip pat sumažina apetitą, todėl chroniškai besitęsiantį vidurių užkietėjimą reikia gydyti.

Blogo apetito priežastis gali būti ir judėjimo stoka. Vaikai, kurie nuolat sėdi kambaryje, nepabėgioja, arba mokiniai, kurie la-

bai ilgai sėdi prie knygų ir nesportuoja, paprastai turi blogą apetitą.

Blogas apetitas ir nepakankamas miegas būdingi nervingiems vaikams, kurie vėlai gulasi, ilgai neužmiega, nepakankamai išsimiega, o rytą atsikelia suirzę ir nepailsėję. Tokie vaikai pablyškę, verksmingi, greit pavargsta, perdėtai jautrūs, užsispyrę, agresyvūs. Tokiu atveju tėvai turi rūpintis ne tik blogu apetitu, bet ir tartis su vaikų nervų ligų gydytoju.

Vaikui susirgus kuria nors liga, karščiuojant, apetitas visada pablogėja, vaikas mažai valgo. Tai yra natūralus reiškinys. Ligos atveju vaiką reikia palepinti – duoti tokius patiekalus, kuriuos jis mėgsta, ir neversti valgyti daugiau, negu jis gali. Ligai praėjus, apetitas pagerėja, ir vaikas greit pasitaiso. Ligai užsitęsus, jeigu vaiko apetitas negerėja, tėvams lieka tik atkreipti į tai gydytojo dėmesį.

Kalbant apie vaiko apetitą, negalima nepaminti ir per didelio apetito. Yra mamų, kurių nuomone, sveikatos ir grožio idealas yra perpenėtas ir nutukęs vaikas. Nutukimas nėra sveikatos požymis, ir nereikia stengtis, kad vaikas būtų nutukęs. Žinoma, nutukimas gali būti ir dėl vidaus sekrecijos liaukų sutrikimo, tačiau mūsų sąlygomis neretai nutukimo priežastis yra nesaikingas valgymas.

Prasidėjus brendimo laikotarpiui, kai mergaitės itin pradeda rūpintis savo išvaizda, kartais klasėje įsivyrąja badavimo manija. Badauja tokios, kurios neturi jokio svorio pertekliaus, jokių nutukimo požymių, o tik dėl to, kad nesveikai įsikala sau į galvą, jog joms būtinai reikia "suplonėti". Su šiuo reiškiniu kovoti yra labai nelengva, nes tokių "gražuolių" užsispyrimas badauti kartais yra labai atkaklus ir mamos patarimai bei pamokymai turi labai mažą poveikį. Daugiau padėti gali klasės auklėtojo ar mokyklos gydytojo pokalbiai apie grožio idealą (būkime lieknos, bet ne liesos), apie maisto reikšmę organizmui ir panašiai. Pauglei ilgiau badaujant, organizmas gali visiškai išsekti, ir dėl to reikia tartis su nervų ligų gydytoju ir gydytis.

Harmoninga santuoka

Dijana St.

Žmogaus individualybę lemia specifinių ypatumų sutapimas poreikiuose, įsitikinimuose, idealuose, įpročiuose, temperamente ir charakteryje, t.y. jo asmenybės struktūroje. Ši struktūra susiformavo, vystėsi ir ištvirtino žmoguje, jį auklėjant, jo gyvenimiškoje patirtyje. Ar egzistuoja visiškai tokie pat du žmonės? Tikslus dviejų ar daugiau individų sutapimas reikštų visų asmenybės struktūros elementų susiliejamą, vadinasi, visišką žinojimo, įgūdžių, įpročių, jėgų, santūrumo, jausmų, intelekto, siekių sutapimą. Jeigu atkreipsime dėmesį į visų šių elementų daugiareikšmiškumą ir į tai, koku sudėtingu keliu ir kokių skirtingų faktorių veikiami jie formuojasi ir kokie skirtingi jų tarpusavio ryšiai, bus visiškai aišku, kad ir teoretiškai tai absoliučiai neįmanoma.

Tokiu būdu atrodytų, kad ir ideali santuoka iš viso neįmanoma. Bet ideali santuoka — tai nereiškia, kad turi labai tiksliai sutapti abiejų sutuoktinių asmenybės, tačiau privalo būti skirtingų individualybių harmoninga vienybė. Šeimos laimę sudaro ne vienodos abiejų partnerių charakterio ypatybės, bet puikios, vykusios skirtingų ypatybių kombinacijos, kuriose gali sutapti tik kai kurie svarbesnių bruožų elementai.

Daugelis jaunuolių nutaria susituokti tada, kai jaučia potraukį vienas kitam, abipusę simpatiją, kuri kyla iš vienodo požiūrio į literatūrą, meną, kiną, teatrą, muziką, madas ir pan. Betgi to dar nepakanka. Tai ne vienintelės ir svarbiausios harmoningos santuokos sąlygos. Interesai ir skonis gali būti laikini, gali juos pagimdyti tokie praeinantys faktoriai, kaip susižavėjimas, sekimas mada, kurie ilgainiui gali pasikeisti. Todėl jų negalima laikyti svarbiausiais, ir jie necharakterizuoja žmogaus. Potraukis, simpatija ir meilė privalo būti žymiai sudėtingesnio individualybės komplekso dalis. Štai kodėl dviejų jaunuolių nutarimas sudaryti sąjungą privalo išplaukti iš daug plačiau suprantamos tarpusavio simpatijos ir

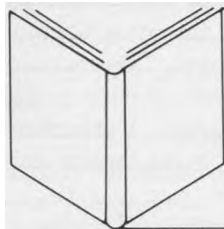
pagarbos, asmeninių ir profesinių interesų, idealų, siekių, poreikių, pažiūrų, charakterių. O kad kiekvienas iš partnerių suprastų, koks turi būti antrasis, kad po kurio laiko jų santuoka nepasidarytų skubota ir nevykusi ir kad jie nekaltintų vienas kito "esminiais charakterio skirtumais", abu privalo mokėti teisingai save vertinti. Reikia išmokti teisingai įvertinti savo poreikius, norus, polinkius, sugebėjimus, interesus, motyvus, nulemiančius vienokį ar kitokį poelgį, savo pasaulėžiūrą, socialinę padėtį ir pan.

Tik teisingai save įvertindami, mes išmoksime teisingai įvertinti ir savo partnerį.

Labai svarbu harmoningoje šeimoje abipusė pagarba. Nustatę, kad žmogus, su kuriuo mes surišome savo gyvenimą visam amžiui, turi savo specifinį pasaulį, ne mažiau sudėtingą ir individualų, kaip ir jūsų, privalote su tuo skaitytis, o ne reikalauti, kad jūsų partneris visur ir visada sutiktų su jūsų nuomone. Tik išmokę teisingai vertinti savo poelgius bei gerbti save, mes galėsime teisingai vertinti ir savo partnerį. Tokiu būdu nuo mūsų pačių priklausys, kaip mes įvairiais gyvenimo atvejais išmoksime vertinti savo busimojo ar esamojo vyro (žmonos) poelgius.

Taigi dvi individualybės mokosi derintis viena prie kitos. Negalima pamiršti, kad sudėtingus sutuoktinių santykius lemia dar ir partnerių biologiniai skirtumai. Moteris visada neša ant savo pečių sunkesnę gyvenimo našta, žymiai didesnę socialinę atsakomybę, negu vyras. Ir jeigu vyras nesidalina su žmona visais rūpesčiais, tarp jų visada gali atsirasti susvetimėjimas.

Mes nieko nekalbėjome apie meilę — tą sudėtingą ir sunkiai paaiškinamą ryšį tarp vyro ir moters, kuri paprastai privalo būti harmoningos santuokos sąlyga. Bet ji nėra vienintelė. Kai nėra kitų sąlygų, apie kurias anksčiau kalbėjome, kaip bemylėtume vienas kitą, mes negalime sudaryti darnios šeimos.

Ar galima pabėgti nuo raudonojo arklio?

Nijolė Jankutė

Ne taip jau dažna, kad, knygą užvertus, norisi kitam pasakyti – imk ir skaityk! Bet "Raudonojo arklio vasara" viena iš tokių – gerai "subudavotų", sklandžiai parašytų, literatūriškai tvirtų. Eduardas Cinzas, staiga atėjęs lietuvių literatūron neginčijamai šaunia "Brolio Mykolo gatve", pasilieka brandaus rašytojo pozicijoje ir su "Raudonojo arklio vasara".

Nors daugelis nesutiks su kai kuriomis šiame romane autoriaus iškeltomis mintimis, ypač su ryškiausia – gyvenimo beprasmiškumu absoliučios mirties akivaizdoj, bet "Raudonojo arklio vasaros" literatūriškumas, veikėjų ryškumas, vaizduojamo gyvenimo autentiškumas, neabejotinai patrauks ir priiži.

E. Cinzas savo veikėjus piešia taupiais, bet ryškiais bruožais. Ar tai šlubis miško sargas ar raudonplaukė Mona, ar senas miestelio daktaras, ar turtuolis Foržeronas, visi jie tikri, gyvi, spalvingi žmonės. Rodos, visai nenusteptum vieną iš jų sutikęs, nes esi tikras, kad tas asmuo iš tikrųjų gyvena ir, be to, gerai pažįstamas.

Autoriaus plunksna ir belgiško miestelio kasdienybei (su rietenom, kerštais, meilėm, burmistro - klebono - daktaro inteligentija) brūkštelia universalios mažų miestelių tikrovės brūkšnį. Čia gyvena gerai suprantami žmonės, kuriems jauti simpatiją ir pažinties ryšį. Antraeiliai romano veikėjai, kaip dr.

Žodžiu, nepamirškime, kad žmonijos individualybės – ne kliūtis sukurti laimingą šeimą, jeigu, žinoma, mes mokame gerbti ir suprasti vienas kitą.

Roksas, ar epizodiniai, kaip Garmolenų šeima, daug prisideda prie "Raudonojo arklio vasaros" gyvybingumo. Gi smulkūs epizodėliai, kaip meškerionės su katinu Minu, žybsi dailiausiais autoriaus talento deimantais. Jų neužtemdo nė vienintelis, knygoje apšiai vartojamas necenzūruotas žodis, kuris nors ir neįprastas matyti mūsų švarioj literatūroj, bet labai tinkamas "Vasaros" veikėjų nuotaikoms pabrėžti.

Kalbant apie žodžius, akin metasi "maldykla", autoriaus vartojama vietoj "bažnyčios". Kuris jų tinkamesnis, tesprendžia kalbininkai. Maldykla vis dėlto sugestionuoja labiau kažkokią Ozirio šventyklą ant Nilo kranto, negu krikščionių Dievo namus.

Vyriausias "Raudonojo arklio vasaros" veikėjas, lietuviškos kilmės jaunas chirurgas kalba skaitytojui apie tą vasarą pirmuoju asmeniu. Jis, vejamas savosios tragedijos, atsiranda provincijos užkampy ir, norom nenorom įsijungęs į vietinį gyvenimą, užtinka ten ne vien tik fizines žaizdas.

Nežiūrint cinizmo, kuris dažniau tarnauja skydu žmoniškumui pridengti, jaunas chirurgas gydo miestelėnus, nevengdamas aktyviai išikišti ir į skubios terapijos reikalingus žmonių santykius bei socialines apylinkes negeroves.

Nors dr. Stanis savo gerų darbų toli gražu tokiais nelaiko ir aplanai į pagalbą žmogui žiūri ne iš krikščioniškojo, bet iš socialinės lygybės ieškotojo taško, jo sąžinė jautri, ir kažkur labai giliai paslėptą galima jausti nepasitenkinimą savuoju įsitikinimu, "jog nėra Anapus" ir kad "be manojos są nieko daugiau nėra".

Miestelio gydytojas senukas dr. Roksas į pamišimo priepuoliais sujauktą Stanio gyvenimą įneša stabilumo ir prasmės. Tai mielas žmogus, visą gyvenimą paskyręs mažojo miestelio ir jo apylinkių gyventojams. Jis gydo jų ligas, ramina bėdose, rimtai išklauso reikšmingų ir bereikšmių negalavimų, slepia jų paslaptis, džiaugiasi, triūsdamas prie gimdyvių lovos, vaikais ir anūkais ir žūsta, beskubėdamas pas ligonį. Tai "iš mados išėjęs" provincijos gydytojas, kuriam tebegalioja Hipokrito priesaika, kuriam pacientas svarbiau, negu diagnozė, o žmogaus sielvarto gelmė – negu operacija.

Dr. Roksas tampa ir dr. Stanio gydytoju, jo pozityviųjų minčių bei veiksmų katalizatorium. Chaotiška jaunojo chirurgo dvasios būseną ir siaubingi LSD sukeltos beprotybės reiškiniai pradeda rimti, apsistojus dr. Rokso namely. Nežymiai senojo gydytojo veikiamas, dr. Stanis įsijungia į miestelio kasdienybę. Ne tik matydamas, bet ir išgyvendamas kitų nelaimes, jis pradeda pamiršti savąją. Vis rečiau ir rečiau bepuola jį raudonasis haliucinacijų arklys, o jausmas raudonplaukei Monai pirmąkart tampa meile moteriai-žmogui, nustelbdamas įprastinių pasisotinimą patele.

Visa tai teikia rūškanam Cinzo pasauliui šiek tiek vilties. Be įtemptos Stanio kovos su LSD pasekmėm, be švystelėjusios meilės Monai ir be dr. Rokso, žmonėms tarnaujančio be išskaičiavimų, ta "Vasara" nebūtų verta gyventi, nes ir mirti ten nėra už ką. Tačiau rašytojas turi talentą taikliai perduoti pragmatišku miestelėnų kasdienybę, kur religija – tik nykstanti tradicija, ir Liežo "grietinėlis" (garsių daktarų, turtuolių) patetišką nuobodulį, kada pemaudotas seksas (gulinėjimas, anot autoriaus) sukelia daugiau žiovulio, negu aistros; kur šampanas – persigėrimui, o austrės – persivalgymui; kur pastangos iššokt iš užburto beprasmybės rato gydant žmones (dr. Danielė) bergždžios, nes baisiai sunku statyt gyvenimą ant absoliučios mirties pamatų.

Tačiau ar galima pabėgti nuo Raudonojo arklio? Jis atšoliuoja netikėtai, siaubingas, grasus, ir puola iš pasalų. Kas jis. Ar

tik LSD apnuodytų smegenų haliucinacija, ar XX a. beprotybių suma, žmogaus nužmogėjimo kaina? Atsakymo nėra. "Raudonojo arklio vasara" baigiasi juodu audros debesiu ir gerojo dr. Rokso mirtim. Vyriausias veikėjas sėdi koplyčioje, stebėdamas mišias, anot jo, žaidimą:

"Kunigas... skaitė iš Gyvybės knygos, o mirtis gulėjo prieš jį ir šaipėsi iš šventųjų melų... Klebonas atkalba maldas, atsisveikindamas iki prisikėlimo dienos, lyg būtų galima sugrįžt iš nebūties. (309-310 psl.)

Jeigu vienintelė tikrovė yra tik penki pojūčiai ir juos sustingdanti mirtis, veltui bėga dr. Stanis nuo Raudonojo arklio. O gal to arklio skleidžiamas siaubas užtemdo kitą tikrovę, kurią pažinti penkiems pojūčiams neleista?

Eduardas Cinzas. Raudonojo arklio vasara. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1975 m. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Apilankas Petro Mikalajūno (atitinkantis knygos turinį, kas retai pas mus bepasitaiko. N.J.)

Paprasto žmogaus paprastas gyvenimas

Danutė Bindokienė

Albinas Baranauskas. "Rudenys ir pavasariai". 1 dalis. Išleido Lietuviškos knygos klubas, Chicago, III. Viršelis dail. V. O. Virkau. Kaina 6 dol.

"Rudenys ir pavasariai arba Užplynių Pultinevičius namie ir svetur" yra tokia knyga, kurią paviršutiniškai pervertus, norisi numoti ranka ir padėti į lentyną. Tačiau, kartą pradėta nuoširdžiai skaityti. Kažkaip netikėtai pagauna dėmesį ir išlaiko jį ne tik per visus pusketvirto šimto puslapių, bet jo užtektinai lieka, kad lauktum antros, o gal ir trečios dalies.

Tas Užplynių Pultinevičius, kurio istorija labai pamažu išvyniojama knygos puslapiuose, tikrai paprastas, per pusamžį persiritęs ūkininkėlis, kuris, net daugelį metų praleidęs šiapus Atlanto, nedaug pasikeitė nuo anų dienų, kai Užplyniuose šeimininkavo savo 30 ha ūkelyje. Jo galvosena, jo gy-

venimo būdas beveik iki smulkmeniškiausių smulkmenų liko tas pats, autoriaus pavaizduotas dažnu peršokimu iš dabarties į praeitį.

Jeigu per pirmus 50 puslapių dar lauki kokio veiksmo, netikėtumo ar kitos, būdingos romanams, "prašmatnybės", tai netrukus autorius priverčia paklusti savo valiai ir toliau labai lėtai, labai kruopščiai ir su neslepama meile tapo to paprasto Suvalkijos ūkininko portretą. Tame portrete ne mažiau atidos skiriama ir aplinkai, kuri suformavo mums kaip tik tokį, o ne kitokį Pultinevičių. Baranauskas neaplenkia nė vieno kaimyno, kaimo, valsčiaus, lankos, kauburėlio, barstydamas vardus, pavardes ir pavadinimus tokiu gausumu, kad dažnai sunku net susigaudyti. Veikėjai ateina ir išeina, nepalikę įspūdžio, iš pirmo žvilgsnio nereikalingi, tačiau po kiek laiko kažkaip savaime įsijungia į visumą, kuri yra Pultinevičiaus gyvenimas. Šalia Pultinevičiaus mes stebime ir begalinį autoriaus norą suminėti kiekvieną kaimą, miestelį, pavardę, užsilikusius atminimuose nuo jaunystės dienų, kad metų eilė tų atsiminimų neištrintų, nenublukintų.

Visi tie vardai ir vietovardžiai ir man atsiliepia tarytum aidas iš pačios giliausios vaikystės, tarytum didžiųjų "jomarkų" Bartininkuose fragmentas, kada apylinkių ūkininkai užsukdavo vandens atsigerti, botagų pasidėti, ir visą dieną namuose skambėdavo tokios pat pavardės, vietovardžiai.

Tik kažin ar skaitytojui iš kurios kitos Lietuvos vietos tai padvelks nostalgija, o gal tik nuoboduliu?

A. Baranauskas mūsų literatūroje nebe naujokas — laimėjęs "Draugo" romano (1965) ir "Aidų" (1969) premijas, išleidęs novelių ir eilėraščių rinkinius. "Rudenys ir pavasariai" savo puslapiuose slepia daug vertybių: gražių, panoramiškų gamtos aprašymų, vykusių dialogų, šmaikštaus humoro ir nepaprasto įžvalgumo į vyresniosios kartos lietuvių iševio dvasią. Gaila, kad A. Baranauskas per dažnai sau leidžia nugrimzti bereikalingame žodžių dumble ir pasikartojime. Jeigu anekdotinis humoras apie

voldemarininkus, tautininkus, liaudininkus ir pan. du, gal dar tris kartus iššaukia šypseną, tai dešimtą ar trisdešimtą kartą beskaitant darosi pikta. Knyga taip pat apsunkinama ir sunuobodinama bereikalingais intarpais, pvz. apie Skireltauno atsiradimo istoriją. Tą patį galėtume pasakyti apie kai kuriuos dialogus. Pvz.:

- Aš negaliu vežtis namo.
- Negalit vežtis namo?
- Negaliu vežtis namo. (341 ir 343 psl.)
- Iš manęs neatėmė nieko.
- Iš jūsų neatėmė nieko.
- Iš manęs neatėmė nieko. (320 psl.)

Tokių dialoginių "deimančių" knygoje apstu. Neatleistina A. Baranauskui, o gal reikėtų sakyti — knygos kalbos taisytojui, už kalbos klaidas. Visi barbarizmai ir tarmiškumai tiesioginėje kalboje atrodo natūraliai, prie to niekas prikibti negalėtų, tačiau vartojimas "senai" vietoj "seniai", "neužilgo" vietoj "netrukus" ir pan. jau nepateisinamas.

A. Baranauskas, atrodo, pasiryžęs įrodyti, kad paprasto žmogaus paprastas gyvenimas, gerai pavaizduotas, yra tiek pat įdomus, kaip didelių žygdarbių ar sukrečiančių įvykių aprašymas. Pirmoji jo pasiryžimo dalis jau įvykdyta, telieka laukti tolimesnių Pultinevičiaus gyvenimo vaizdų atsiskleidimo.

Janina Narūne. "Mūsų žvirblis". Iliustracijos Zitos Sodeikienės. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaustuvė, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y.

Tai paprastutė, eiliuota pasakėlė apie iškritusį iš lizdo žvirbliuką, kurį slaugė ir augino Algis su Ule.

Pasakėlės eiliavimas nesiskiria nuo visų kitų Narūnės eiliuotų knygelių vaikams. Iliustracijos gana patrauklios. Vaikui, kuris labiau domėsis mažo paukštelio nuotykiu, o ne eiliavimo nesklandumais, knygelė, be abejo, patiks, tuo labiau, kad kiekvieno puslapio pusę užima vaizdus piešinėlis.

Bronys Raila. "Pagoda". III dalis. Nida Press, London. Viršelis Kosto Jezersko.

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

ADOMAS GALDIKAS

Literatūros, meno ir kritikos žurnale "Pergalėje", skyriuje "Iš praeities", įdėtas Pauliaus Galaunės straipsnis "Adomą Galdiką prisiminus".

Straipsnio autorius Paulius Galaunė yra grafikas, muziejininkas ir lietuvių liaudies meno tyrinėtojas. Dar nepriklausomoje Lietuvoje įkūrus M. K. Čiurlionio galeriją, o taip pat Valstybinį muziejų, buvo paskirtas jų vedėju. P. Galaunė surinko daug M. K. Čiurlionio paveikslų, buvusių pas privačius asmenis Lietuvoje arba išvežtų į užsienį. Daug nusipelnė, begarsindamas Lietuvos meną. 1937 m. suruošė lietuvių liaudies meno parodas Švedijoje, Norvegijoje ir Danijoje. P. Galaunė buvo pirmųjų bažnytinio meno parodų pradininkas ir vienas iš pirmųjų bažnytiniam menui remti ir globoti d-jos steigėjų. Sausio mėn. 25 d. atšventė savo 85 metų jubiliejų.

Savo straipsnyje "Adomą Galdiką prisi-

minus" jis duoda gan įdomių žinių iš menininko gyvenimo. Jis rašo, kad su juo susipažinęs prieš Pirmąjį pasaulinį karą Stiglicco dailės mokykloje – Petrapilyje. Ten jie sudarė ketveriukę: Petras Rimša, Vilius Jomantas, Juozas Zikaras ir pats Paulius Galaunė.

Adomas Galdikas buvo įsigijęs grafiko specialybę, bet grįžęs po Pirmojo pasaulinio karo į Lietuvą, pradėjo studijuoti tapybą, kurioje buvo nepaprastai kūrybingas. Tapydamas daugiausia pasidavė savo meninei vidinei nuojautai, o meno pagrindinių žinių ieškojo literatūroje.

Kai kurie A. Galdiko darbai buvo nupirkti projektuojamam pirmam Lietuvos Meno muziejui, tuo laiku vadintam "Meno rūmais". Į šių rūmų kūrimo talkininkų gretas įsijungė ir A. Galdikas. Keliaudamas po Žemaitiją, jis pririnko įvairių meniškų medžio dirbinių ir padarė labai daug piešinių – stogastulpių, koplystulpių ir kt.

Nė vieno lietuvių, kurio rankose sava spauda ne viešnia, o namiškė, nereikia supažindinti su Broniu Raila – taikli ir įžvalgi jo publicistika lydi mus išėivijos spaudoje jau daugelį metų. Tereikia tik džiaugtis ir sveikinti *Nidos* leidyklą, kad dalis tos publicistikos surinkta trijose "Paguodos" knygoje (pirmosios dvi išleistos 1974 m., III-ji – 1975).

III-je dalyje B. Raila "užgriebia" įvairius mūsų gyvenimo aspektus be jokio ypatingo plano: nuo literatūros kritiko (Tarulis, Gliaudo) iki teatro, lietuviško filmo, dailininkų, politikos ir kt. Nežiūrint, kad tie šeši

įvairaus ilgio straipsniai rašyti bent prieš dešimtmetį, jų temos nepasenę, įdomumas nenublukęs. Net B. Pūkelevičiūtės "Aukso žąsis" filmo premjera bei aktualijos (1965) neprarado savo patrauklumo, nors ta "Žąsis" jau seniai "išskridusi" iš lietuviško ekrano.

Railos "Paguoda" tikrai to vardo verta. Kaip gali neuosti inteligento skaitytojo tas džiuginantis faktas, kad štai turime tokį smailaplunksnį žurnalistą kritiką, kuris nebijo, per dažnai tik į gražius žodžius vyniojamam, išėivijos gyvenimui pažvelgti į akis ir parodyti jį tokį, koks iš tikrųjų yra.

M. K. ČIURLIONIO TAKAIS ...

Tarp daugybės Lietuvos kraštotyrininkų darbų, rodytų elektromechanikos techniku-
mo aktų salėje Vilniuje, buvo du aplankai,
kuriuos straipsnio autorius A. Stravinskas
pavadina "Čiurlionio takais..

Vienas iš jų A. Nedzelskio paruoštas į-
žymių vietų lankymo planas po Druskininkų
apylinkes, kurias jaunystėje mėgo lankyti
M. K. Čiurlionis. Šis darbas gan kuklus, bet
būdingas M. K. Čiurlionio gyvenimui ir jo
subtiliam gamtos pajautimui: Druskonio eže-
relis, "Mergelių akys", žaismingas Ratnyčė-
lės čiurlenimas, rūkuose paskendęs Raigar-
do slėnis, didingas Nemuno vingis. Viskas
primena M. K. Čiurlionio pėdas. Autorius
sako, kad dažnai tai, kas M. K. Čiurlionio
kūryboje atrodo fantastiška, pasakiška, at-
keliaavo į jo kūrinis iš tikro gyvenimo.

Antrasis aplankas kraštotyrininkės E.
Ravickienės. Tai per daugelį metų kruopš-
čiai surinkta medžiaga iš M. K. Čiurlionio
mokymosi Plungės orkestro mokykloje, jo
lankymosi Rietave, prie Gondingos "pilalių"
ir kitose vietose. E. Ravickienė neabejoja,
jog ši nuostabi gamta ugdė ir lavino meni-
ninko vaizduotę, kūrybines jėgas ir įnešė
indėlį į tolimesnį M. K. Čiurlionio kūrėjo
kelį. ("Pergalė". Nr. 5)

"HIMNĄ SAULEI GIEDOJĘS"

Tai antroji knyga apie M. K. Čiurlionį,
išspausdinta rusų kalba. (Pirmoji buvo iš-
spausdinta 1970 m. M. Etkindo, pavadinta
"Pasaulis kaip didelė simfonija"). "M. K.
Čiurlionio kūryba – didingas himnas gam-
tai, kosmosui, žmogaus dvasios polėkiui",
rašoma knygoje, kurios viršelyje grafinis
M. K. Čiurlionio portretas. Knygos autorius
F. Rozineris joje vaizdžiai pasakoja skaityto-
jui dailininko ir kompozitoriaus gyvenimą,
nagrinėja daugelį jo darbų, o taip pat ap-
rašo Lietuvos praeitį, prastų žmonių kūrybą,
gamtą ir žmones. Daugiausia knygoje vie-
tos skiriama paskutiniams kūrybingiau-
siams Čiurlionio gyvenimo metams. Knyga
suskirstyta į vienuolika skyrelių. Kiekvie-
nam duotas poetiškas pavadinimas. Tekstą
pagyvina titulinės, paties Čiurlionio pieštos,

raidės. Leidinyje įdėta 16 spalvotų repro-
dukcijų. ("Literatūra ir menas", Nr. 27)

PAGERBĖ POVILĄ VIŠINSKĮ

Vilniaus V. Kapsuko universiteto lietuvių
literatūros katedroje buvo paminėtos 100-
tosios P. Višinskio gimimo metinės. Docen-
tas A. Sprindis nušvietė naujus P. Višinskio
veiklos duomenis, pailiustruodamas nuo-
traukomis ir dokumentų faksimilėmis. Kated-
ros nariai aplankė buvusio kultūrininko ka-
pą Rasų kapinėse ir padėjo gėlių.

LENKŲ KALBA KNYGA APIE LIETUVIŲ LITERATŪRĄ

Lenkas Zygmunt Stoberski išvertė į len-
kų kalbą "Lietuvių literatūros istoriją". Kny-
ga turi 231 puslapį. Tai pirmas tokio pobū-
džio ir apimties leidinys Lenkijoje, kuris pa-
teikia labai daug žinių apie lietuvių litera-
tūrą.

Prieš Antrąjį pasaulinį karą lietuvių li-
teratūros vertimų sąrašą į lenkų kalbą su-
darė tik 7 pavadinimai. Po karo, tarp 1945-
1973 m., į lenkų kalbą išversta 25-kių pava-
dinimų knygos. Taigi, stengiamasi stiprinti
kultūrinius ryšius. ("Pergalė", Nr. 5)

"PONAS TADAS" LIETUVIŠKAI

Tai jau trečiasis lenkų poeto Adomo Mic-
kevičiaus poemos "Pono Tado" vertimas į
lietuvių kalbą. Šį kartą vertė dviese: V. My-
kolaitis-Putinas ir Justinas Marcinkevičius.
Redagavo Justinas Marcinkevičius.

Šis trečiasis vertimas, perkeltas į dabar-
ties erdvę, gyvai atkuria individualią žmo-
gaus širdies dramą, o ypač jausmų ir išgy-
venimų skalę, kuri siejasi su gimtojo krašto
sąvoka. Poetas, netekęs tėvynės, ant "Pary-
žiaus grindinio" sukūrė šią poemą, iš savo
sielvarto ir ilgesio sujungęs romantiko vizi-
jos įkvėptumą ir realistinio apčiuopiamumo
galią:

"Tėvyne Lietuva, mielesnė už sveikatą,
Kaip reik tave branginti, vien tik tas
pamato,
Kas jau tavęs neteko..

TRUMPAI

* Leidykla "Vaga" išleido šių metų "Poe-
zijos Pavasario" knygą. Knyga iliustruota

lietuvių grafikų darbais, skiriama Pergalės prieš fašistinę Vokietiją 30-mečiui bei kompozitoriaus ir dailininko M. K. Čiurlionio 100-tosioms gimimo metinėms paminėti.

* Šakių rajone iš 150 laiškininkų — tik 32 vyrai. Nusiskundžiama, kad laiškininko krepšiai negražūs, labai nepatvarūs ir greitai suplyšta. Uniformas gauna pasiūtas pagal vieną matą, nors laiškininkės įvairaus amžiaus ir ūgio. Moterims, norinčioms atrodyti tvarkingoms, labai retai tai pasiseka. ("Tiesa", Nr. 160)

* Lietuvoje per šešis mėnesius nuskendo 271 žmogus. "Tiesoje" rašoma, kad per gegužę ir birželį nuskendo 116 žmonių, iš jų 71 besimaudydamas. Girtavimas — pagrindinė nelaimių vandenyse priežastis. Vien šiais metais per šešis mėnesius nuskendo 140 neblaivių. Tai daugiau kaip pusė visų aukų. Liepos mėn. pirmą savaitgalį prigėrė 15 asmenų: 12 vyrų (daugumas buvo neblaivūs) ir trys moksleiviai.

* "Ateistinis auklėjimas, vykdomas per mokslo metus, neturi nutrūkti ir vasarą" — taip rašo "Tarybinis mokytojas". Nors Tarybų Sąjungos Konstitucija nevaržo žmogui tikėti ar netikėti, mokytį savo vaiką poterių ar ne, tačiau komunistų partija nesilaiko jos nuostatų. Partija įtaigoja mokytojus, kad šie vasaros atostogų metu turi palaikyti glaudžius ryšius su tėvais ir rūpintis, kad į bažnytininkų pinkles nepatektų nė vienas vaikas. Taip elgdamasi komunistų partija neleidžia mokytojui pailsėti net vasaros atostogų metu. Ji nori, kad mokytojai net per atostogas tarp moksleivių skleistų ateistinę propagandą. Komunistinėje santvarkoje nei mokytojas, nei mokinys neišleidžiamas iš akiračio nė vienai minutei.

RESPUBLIKINĖ DAINŲ IR ŠOKIŲ ŠVENTĖ

Šventė prasidėjo penktadienį, liepos mėn. 18 d. septintą valandą ryto, kai vilniečius prižadino 83-jų pučiamųjų instrumentų orkestrai, vienu metu visose miesto srityse užgrodami prikeltuvių maršą.

Liepos 19 d. Vilniaus gatvėse pasirodė šventės kviesliai. Jie, susėdę į puošnias karietas arba ant žirgų, kartu su kaimo kapelių muzikantais ir dainininkais, atkeliavę

siais iš įvairių Lietuvos vietų, kvietė vilniečius į Vingio parką, kuriame turėjo įvykti Dainų šventė.

Šių metų šventė buvo kitokia, negu praėjusios. Jau liepos mėn. 17 d. iš visos Lietuvos miestų ir kaimų į Vilnių atvykę meno grupės Dainų šventės proga pagerbė lietuvių literatūros ir meno klasikus. Prie jų atminimui pastatytų paminklų įvyko literatūros ir liaudies muzikos koncertai. Vėlai vakare prie Salomėjos Nėries paminklo suskambo jos poezijos posmai, kuriuos skaitė klaipėdietė I. Kairienė. Sodelyje, kur gyveno lietuvių literatūros klasikė Žemaitė, koncertavo Vilniaus mokytojų namų liaudies instrumentų orkestro grupė. Netoli Kristijono Donelaičio paminklo grojo Druskininkų kaimo kapela.

"Žalgirio" stadione vyko tautiniai šokiai, kaimo kapelų bei įvairių orkestrų pasirodymai. Šokiai pradėti, šokėjams aikštėje išrašant žodžius "Pergalė" ir "LTSR 35".

Vingio parke buvo Dainų šventė, iš kurios į "Žalgirio" stadioną buvo atnešta šventinė ugnis ir užkurtas Šokių dienos aukuras.

Pirmieji šokiai buvo "Iškilingas trejinis", "Šventinė polka", "Pakeltkojis", "Blezingėlė", "Rugučiai". Jauniausieji šventės dalyviai — darželinukai pašoko "O-pa-pa", "Sėjau rūtą", "Viens du trys". Jiems pritarė moksleiviai, pajvairindami programą "Šelfiniu" ir "Tilčiuuku".

Vingio parke, tarp daugelio harmonizuotų lietuvių ir rusų liaudies dainų, buvo atlikta M. K. Čiurlionio harmonizuota lietuvių liaudies daina "Ant kalno gluosnys". Dainuojant šią dainą, dainininkai buvo filmuojami. Šios dainos scenos bus panaudotos dokumentiniam filmui apie M. K. Čiurlionį, kurį ruošia Lietuvos kino studija, prisimenant 100-tąsias šio genialaus kompozitoriaus ir dailininko gimimo metines.

Šiai šventei buvo ruošiasi penkerius metus. Iš maždaug 300 tūkstančių Lietuvos saviveiklininkų būrio atrinkta daugiau kaip 33 tūkstančiai dainininkų, šokėjų ir muzikantų.

Didžiausia grupė iš apygardų buvo iš Kapsuko — 1300 dalyvių. Tarp miestų — Vilniaus grupė su 5800 dalyvių.

Dainų šventės varžybose dalyvavo 337 grupės iš 39 apygardų ir 9 miestų. ("Tiesa", liepos mėn.)

BIRBYNĖS

Dainų šventės ansamblių vakare vienu metu grojo beveik šimtas birbynininkų. Birbynė – tai dailus riestu galu vamzdelis.

Senovės Lietuvoje birbynės buvo daromos iš šiaudų, nendrių, plunksnų, karklo žievės ir medžio. Visos jos šio šimtmečio pradžioje baigė nykti ir buvo žinomos tik kaip piemenų muzikos priemonė. Šiandien jos vėl pradeda plisti tarp muziką mylinčių žmonių.

UKMERGĖS MIESTUI ŠIEMET 750 METŲ

Savaitraštyje "Literatūra ir menas" rašoma, kad kai kurie istorikai teigia, jog kunigaikštis Dausprungas 1225 m. pastatęs ant Šventosios kranto pili. Aplink pilį pradėjęs kurti Vilkmergės miestas, kuris po Pirmojo pasaulinio karo pavadintas Ukmerge. Per miestą žygiavo švedų ir Napoleono kariuomenės, o taip pat praūžė 1831 ir 1863 m. sukilimai. Mieste šiandien gyvena 25 tūkstančiai gyventojų.

750 m. miesto įkūrimo sukakčiai paminėti skulptorius Vaclovas Krūtiniš ant didžiulio akmens sukūrė architektūrinį darbą: merginos veidą su dviem grėsmingais vilkais iš šonų ir datomis "1225-1975". Lietuviai ir rusų kalbomis iškalė "Ukmergė". Šis kūrinys primena legendą: kartą medžiotant Tautvilui, Mindaugo broliui Dausprungo sūnui, pasibaigusios vilyčios. Medžiotojus užpuolė vilkai. Atrodė, kad nebėra vilties išsigelbėti. Tada iš miško iššokusi daili mergina, susišaukusi vilkus ir su jais dingusi miške.

Tautvilas šį atsitikimą papasakojęs tėvui Dausprungui, kuris pasakęs, kad tai buvo Vilkmergė. Tam įvykiui atminti, toje vietoje jis liepė pastatyti pilį.

ATEINANČIAIS METAIS KRAŽIŲ MOKYKLA ŠVĖS 360 METŲ ĮKŪRIMO JUBILIEJŲ

Kražiai – vienas seniausių Žemaitijos miestų. Jų vardas jau buvo žinomas Mindaugo laikais. Šiandien Kražių praeitis saugoma ne tik kiekvieno žemaičio širdyje, bet

ir turtingame muziejuje, kuris įkurtas senosios Kražių mokyklos bendrabutyje. Šioje mokykloje mokėsi gerai žinomi žmonės: S. Stanevičius, D. Poška, L. Jucevičius, broliai Juškos ir daug kitų, kurie buvo lietuvių kultūros ir literatūros pradininkai.

Savaitraštyje "Literatūra ir menas" nutyliama, kad ši mokykla buvo įsteigta jėzuitų, į kurią iš visos Žemaitijos rinkosi jaunuoliai siekti aukštojo mokslo.

SURASTAS ŽEMAITIŠKOS GRAMATIKOS RANKRAŠTIS "KALBRĖDA LEŽUWE ŽEMAITYSZKA"

Ilgus metus mokslininkai manė, jog šis rankraštis dingęs. Jį buvo parašęs Kretingos bernardinų vienuolis Simas Grosas, vokiečių kilmės. 1835 m. jo parašyta gramatika buvo atiduota spausdinti, bet dėl nežinomų priežasčių pasiliko rankraštyje. Šį rankraštį pasisekė surasti viešniečiui Stasiui Liškevičiui.

Vienos kelionės metu Kazlų Rūdoje jis taip pat užtiko didelę retenybę, istorikams dar nežinomą, sukilėlių vado Tado Kosciuškos atsišaukimą su jų priesaika, datuota 1794 m. Šiuos radinius Stasys Liškevičius atidavė Lietuvos TSR Mokslų Akademijai. Pats S. Liškevičius yra didelis knygų mylėtojas ir jų rinkėjas.

BALTASPARNĖS GRAŽUOLĖS

Žuvinto ežere šiemet išsiperėjo daug gulbių. Ežero vakariniame pakraštyje, o taip pat seklios Dovinės vandenyje, plaukioja dideli būriai jauniklių.

Gulbės iš Žuvinto plinta po visą Lietuvą. Gaila, kad ne visur gulbės gali apsigyventi dėl vietinių gyventojų, poilsiautojų bei įvairių lankytojų netinkamo elgesio. Nuo jų nukenčia jų jaunikliai ir lizdai. Kai kur gulbes persekioja vaikai, kitur medžiotojai.

Augininkų ežere, netoli Simno, gulbes išbaidė vietiniai paežerės gyventojai vien už tai, kad gulbinas žnaibė prie lizdo lindusius paauglius ("Tiesa").

LIETUVOS TSR ŽURNALISTU SAJUNGA

Prie Lietuvos TSR Žurnalistų sąjungos įsteigtas naujas kūrybinis skyrius. Šio skyriaus žurnalistų tikslas rašyti liaudies švieti-

mo klausimais. Pirmininku išrinktas Tarybinio mokytojo" redaktorius Petras Želvys.

KAS MINUTĖ ŠALDYTUVAS

"Tiesa" giriasi, kad Alytuje šaldytuvų gamykloje kas minutė pagaminamas šaldytuvas, kurio vardas "Snaigė".

Mums nesuprantama, kodėl, užpirkus šaldytuvą besilankantiems giminaičiams, tenka laukti metus arba dvejus, kol jį gaus, jeigu jis pagaminamas per minutę...

ZARASUOSE VASAROJO DAUGIAUSIA RUSAI

Zarasų vasarviete per šešerius metus pasinaudojo 333 tūkstančiai vasarotojų. Dažni svečiai buvo maskviečiai ir ypač leningradiečiai. Vietiniai gyventojai lietuviai turėjo užleisti rusams vasarotojams savo 26 vasarnamius. Juose galėjo sutilpti vienu metu 120 žmonių. Įdomu, kurgi kiti tūkstančiai pasidėjo, kai tuo tarpu 22 hektarų stovyklavietė dar tik planuojama.

IŠSAMŪS ŽODŽIU PAAIŠKINIMAI:

- Dūmoti — leisti dūmus.
- Grūdinti — barstyti grūdus.
- Lopšinė — lopšio kaimynė.
- Skilandis — pro skylę lendantis.
- Šaunus — akimis šaudantis.
- Baladė — ilgai trunkantis beldimasis.
- Pakalikas — kalvio padėjėjas.

(Iš "Šluotos")

NEŠVARŪS MAUDYMOŠI BASEINAI

"Tiesa" rašo, kad Vilniuje pavyzdinė namų sritis Lazdynai, kuri rodoma turistams, dar labai patraukia kiekvieno lankytojo akį nevalyvumo ir aplaidumo pėdsakais. Rašoma, kad prie "Erfurto" restorano esančiam baseine plūduriuoja vandenyje nuo saldinių popieriukai, pagaikščiai, kažkienu įmestas nebaigtas kramtyti riestainis. Baseino dugnas nusėtas nuorūkomis ir popieriaus gniūžtėmis.

"Tiesa" ragina, kad baseino prižiūrėtojai, o taip pat ir Lazdynų gyventojai, turėtų perspėti ir sudrausti teršėjus.

Peršasi išvada, kad baseinas nenaudojamas maudymuisi, o suprojektuotas tik pasirodymui — komunistinei propagandai.

PALANGOS VASARVIETĖ

Gegužės pirmoje pusėje Lietuvoje, Baltijos pajūryje Palangoje, jau buvo šilta. Įprastinis kurortinio laikotarpio atidarymas kasmet įvyksta birželio mėn. 6-8 dienomis. Šiemet vasarotojai Palangą užplūdo daug anksčiau. Kai kurie išdrįso net pasimaudyti.

"Tiesa" rašė, kad šiemet vienu metu sanatorijos, poilsio namai ir vilos priims 25 tūkstančius svečių. Maždaug tiek pat žmonių išikurs ir pas vietinius Palangos gyventojus. Keli tūkstančiai poilsiautojų galės apsigyventi stovyklavietėse ir palapinių miestelyje. Taip pat vienu metu bus galima priimti apie du su puse - tris tūkstančius autoturistų, kuriems pasistatyti automobilius aikštelės įrengtos už Palangos centro. Visuomeninio maitinimo įmonės vienu metu galės pamaitinti net 67 tūkstančius poilsiautojų.

Šiuo neįtikėtina dideliu poilsiautojų skaičiumi ir jų aptarnavimu net pati "Tiesa" abejoja ir rašo: "Tiksliausiai į pasisekimą atsakys prasidedantis poilsio sezonas".

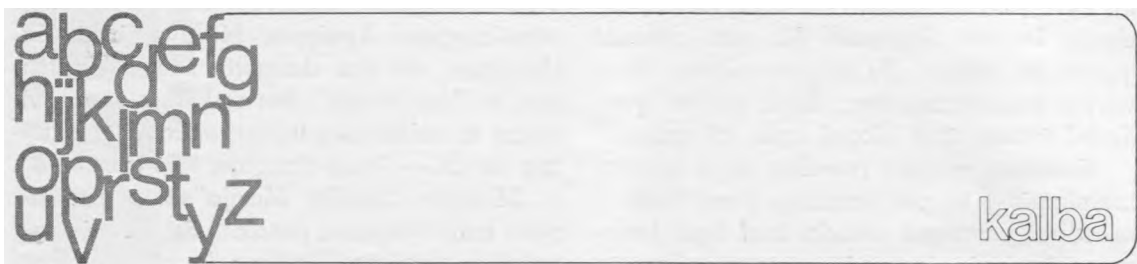
- *Altoona - Johnstown vyskupijos laikraščio "Catholic Register" tiražas paaugo iš 6,500 iki 40,000.*

- *Tarptautinis misiologijos kongresas įvyks spalio 5-12 d. Romoje. Jį organizuoja popiežiškas Romos miesto universitetas drauge su Tautų evangelizacijos kongregacija.*

- *Vietnamo pabėgėliams, esantiems Eglin aviacijos bazėje, Floridoje, katalikų šalpos organizacija pasiuntė 10,000 dol. vertės drabužių ir kitų reikmenų.*

- *Opus Dei — įtakingo tarptautinio tikybinio sąjūdžio — steigėjas ir pirmininkas prel. Josemaria Escrivers de Balanguer mirė širdies ataka Romoje. Opus Dei, išsiplėtęs 73-se kraštuose, turi 60,000 narių. Įsteigtas 1928 m. Ypač įtakingas pasidarė Ispanijoje.*

- *Leningrado stačiatikių metropolitas Nikodimas aplankė popiežių Paulių VI ir su juo kalbėjosi pusę valandos. Metropolitas Nikodimas buvo atvykęs į Vatikaną pasitarimams su vyskupais ir teologais.*

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

JUS, TAMSTA IR TU

Pagarbiai kreipiantis į žmogų, lietuvių kalboje dažniausiai vartojami žodžiai *jūs* ir *tamsta*, o kartais ir *tu*. *Laiškuose* šie žodžiai paprastai rašomi didžiąja raide.

Įvardį *jūs* šiam tikslui daugiausia vartoja ta Lietuvos teritorijos dalis, kuri yra į pietų vakarus ir pietus nuo Kretingos, Veiviržėnų, Kvedarnos, Skaudvilės, Raseinių, Jonavos, Širvintų. Nuo minėtų vietų į šiaurę bei šiaurės rytus ir daug kur Dzūkijoje tokiu atveju vartojamas žodis *tamsta* (*tamista*, *tamysta*). Kai kuriose vietose *jūs* ir *tamsta* yra vartojami greta kaip sinonimai, kartais su tam tikrais skirtingais reikšmės niuansais.

Apie Marijampolę ir Vilkaviškį įvardžiu *jūs*, reiškiant pagarbą, vaikai kreipiasi į tėvus, jaunesnieji į senesnius, mokiniai į mokytojus, o taip pat į nepažįstamą ar mažai pažįstamą suaugusį žmogų, pvz.: *Tėteli, kur jūs buvot? Ką jūs, močiute, darysit? Kviečiame ir jus, mokytoja, pas mus atsilankyti. Kas jūs toks būsit?* Šiose apylinkėse žodis *tamsta* yra retai vartojamas. Kartais jis pavartojamas tik mokytesnių žmonių tarpe arba labai oficialiai kalbant, susipykus, pajuokiant ir pan. Pvz. *ponia* į savo tarnaitę paprastai čia kreipiasi *tu* arba *jūs*, bet kai užpyksta, pradeda vartoti *tamsta*.

Panašiai yra ir su žodžiu *jūs* tuose kraštuose, kur iš seniau daugiausia buvo vartojamas *tamsta*. Pavyzdžiui, apylinkėse į šiaurės rytus nuo Raseinių kreipimasis į garbingą asmenį įvardžiu *jūs* buvo ir yra laikomas įžeidimu.

Taigi atskirose Lietuvos teritorijos vietose pagarbai reikšti vienur vartojamas žodis

jūs, kitur *tamsta*, o kai kur jie vartojami lygiagrečiai kaip sinonimai. Be to, vienas ir kitas, besibraudami į svetimą teritoriją, kartais įgauna ir neigiamą reikšmę. Dabar, ypač jaunimo tarpe, jau labiau visur išigali *jūs*. Toks, atrodo, yra ir bendrinės kalbos vartosenos polinkis.

Kai kuriose dzūkų šnektose (pavyzdžiui, į rytus nuo Ignalinos ar Švenčionių) šalia *tamsta* ir *jūs* pagarbai reikšti vartojamas ir *tu*. Taigi nereikėtų išizeisti, jeigu nuoširdus dzūkas, kreipdamasis į mažai pažįstamą asmenį ar už save vyresnį, pavartoja įvardį *tu*.

Dabar dažniausiai inteligentų šeimose vaikai, kreipdamiesi į tėvus, vartoja tik *tu*. Taip į vienas kitą kreipiasi ir artimi draugai bei pažįstami. Jeigu jie pradėtų vartoti *jūs* arba *tamsta*, tai galėtų reikšti ne pagarbą, o tik šaltumą arba pajuoką.

Gal čia dar bus naudinga iškelti klausimą, kaip yra derinamos įvairios sakinio dalys, vartojant minėtas pagarbos ar mandagumo formas. Tiek šnekamojoje liaudies kalboje, tiek ir literatūroje galima pastebėti tam tikrą įvairavimą. Pažvelkime į keletą pavyzdžių: *Jūs pats tai galite padaryti. Jūs patys tai galite padaryti. Kodėl tamsta taip galvoji? Kodėl tamsta taip galvojate? Tėte, jūs esate labai geri. Tėte, jūs esate labai geras. Tamsia, tur būt, juokauji. Tamsta, tur būt, juokaujate.*

Be abejo, mes negalime smerkti nei vienos, nei kitos vartosenos, tačiau bendrinei kalbai būtų pageidautinas vienodumas. Vartojant įvardį *jūs*, tarinį reikėtų reikšti daugiskaita, o kitas sakinio dalis vienaskai-

ta. Pvz.: *Jūs, būdamas toks mokytas, tą uždavinį lengvai išspręsite. Jūs pats galėsite geriau tai atlikti. Su tamsta reikėtų visur vartoti vienaskaitą. Pvz.: Ateik tamsta rytoj. Kodėl tamsta taip blogai apie tai galvoji?*

Nereikėtų maišyti įvardžių *jūs* ir *tamsta*, kreipiantis į tą patį asmenį, pvz.: *Tamsta esi labai pavargęs, atrodo, kad ilgai kelia-vote. Šį sakinį taip reikėtų pataisyti: Tamsta esi labai pavargęs, atrodo, kad ilgai kelia-vai.*

AR VARTOTINAS ŽODIS ĮSISAVINTI?

Veiksmazodis *įsisavinti* yra vertinys iš rusų kalbos, bet Lietuvoje jis taip įsigalėjo, kad pateko net ir į *Dabartinės lietuvių kalbos žodyną*. Kalbininkai jau leidžia jį (ir iš jo kilusį daiktavardį *įsisavinimas*) vartoti, bet vis dėlto kai kurie primena, kad jo vartoseną reikėtų apriboti ir neleisti, kad jis išstumtų kitus panašios reikšmės žodžius: *išmokti, mokyti, įprasti, išmokti naudotis* ir pan.

Dabar Lietuvoje leidžiama periodinė spauda mirgėte mirga tais "įsisavinimais": *Spėjo ne tik įsisavinti (—išmokti, įsigyti) specialybę, bet ir tapti pirmūne. Jis lengvai įsisavino (—išmoko) antrąją kalbą. Darbininkai lengvai įsisavino naujų mašinų techniką (=išmoko naudotis naujomis mašinomis).*

DAR DĖL MŪSŲ POTERIŲ KALBOS

Jau daug kartų mūsų spaudoje buvo rašyta apie poterių kalbą, buvo duota naudingų pasiūlymų, bet visi tie geri pasiūlymai nelabai greitai prigyja. Geriausiai prigijo "neleisk mūsų gundyti", vietoj pirmiau buvusio "nevesk mus į pagundą". Tas pirmiau buvęs pasakymas ir kalbiniu požiūriu buvo nevykęs. Su neiginiu lietuvių kalboje yra vartojamas kilmininko linksnis, tad turėjo būti sakoma "nevesk mūsų į pagundą".

Kitas daug ginčų sukėlęs klausimas yra, kaip geriau sakyti: "kaip danguje, taip ir žemėje" ar "kaip danguje, taip ir ant žemės". Kalbininkai nėra pasmerkę posakio "kaip danguje, taip ir ant žemės", bet vis dėlto beveik visi teigia, kad geriau būtų sakyti "kaip danguje, taip ir žemėje". Taip yra

visur vartojama Lietuvoje išleistose religinėse knygose: *Apeigyne, Maldyne* ir kt. Čia, iševijoje, vis dar daugelis negali atprasti nuo to "ant žemės", bet reikėtų stengtis viems tą kalbininkų labiau siūlomą pasakymą vartoti — "kaip danguje, taip ir žemėje".

Maldoje "Sveika Marija" taip pat yra pora kontroversinių posakių. Šv. Tėvui buvo pateikta patvirtinti žodžius "ir pagirtas tavo sūnus Jėzus", vietoj pirmiau buvusių "ir pagirtas tavo iščiaus (arba iščios) vaisius Jėzus". Šv. Tėvas tą pasiūlytą pakeitimą patvirtino. Vis dėlto daugelis mūsų tautiečių, net ir dvasiškių, nenori atsakyti to buvusio posakio. Naujasis, be abejo, yra skoningesnis ir, ypač mažiems vaikams, suprantamesnis. Taip pat dar galima pastebėti, kad mūsų dabartiniuose žodynuose nėra nei žodžio "iščius", nei "iščia", bet tik daugiskaitinė forma "iščios". Tad ir tie, kurie jau būtinai nori laikytis senosios formos, turėtų sakyti "ir pagirtas tavo iščių vaisius Jėzus".

Tos pačios maldos pabaigoje pirmiau sakydavome "mūsų mirties valandoje". Dabar yra taisyklingiau sakoma "mūsų mirties valandą". Čia tai jau negali būti jokių ginčų ar skirtingų nuomonių, nes šiuo atveju reikia vartoti laiko galininką, o ne vietininką. Juk paprastai nesakome "ateik penktoje valandoje", "aš ten buvau antradienyje", bet "ateik penktą valandą", "aš ten buvau antradienį" ir pan. Tad pirmiau sakant "mūsų mirties valandoje", buvo tikra kalbos klaida, kurios daugiau neturėtume kartoti.

- *Ukrainiečiai* siekia iš Sovietų Sąjungos kalėjimų išleisti kard. Slipių padaryti patriarchu; Vatikanas šio žygio vis dar nesiima.

- *Naujas Nikaraguos ambasadorius* Vatikane, įteikdamas popiežiui savo paskyrimo raštus, pažymėjo, jog valstybės ir Bažnyčios bendradarbiavimas Nikaraguose stiprina vidinę taiką, padeda spręsti krašto ūkines ir socialines problemas. Atsakydamas Paulius VI pažymėjo, kad Bažnyčia siekia sukurti naują dvasią tautų ir žmonių santykiuose ir juos pagrįsti nauja žmogaus ir jo likimo samprata.

ONCE IS NOT ENOUGH

Paramount filmas, surežisuotas Guy Green, naudojant J. Epsteino scenarijų, pagal Jacqueline Susann romaną. Ši dabar jau mirusi (vėžiu) autorė yra davusi nemažai gana palaidų veikalų, kas atspindi ir šiame filme, ypač labai jau nepraustaburnės ir hedonistės Lindos (Brenda Vaccaro) charakterį. Centrinis asmeniu darosi jos mokslo draugė January (gražios išvaizdos Deborah Raffin), pradžioje tokia kukli, patraukli mergaitė, pamilusi savo tėvą. (Kirk Douglas), filmų kūrėją, kuris, atsisakydamas savo filminės karjeros, veda vieną turtingiausių pasaulio moterų, įtartinau bendraujančią su savo drauge.

January išgyvena labai sunkią motociklo katastrofą, išgydyta Šveicarijoje, jausdama lyg prarandanti naujai susituokusio tėvo meilę, dabar maišosi su pamotės giminaičiu Dovydu (George Hamilton), bet jiedu neskirti viens kitam. Susiplaka ji ir su vienu rašytoju.

Vienu žodžiu, filme daug maišaties, charakteriai kiekvienas turi daug savų problemų, gausu vulgarumo, yra sugestyvių, nors neperšokančių į pornografiją scenų. Gal tik pabaiga rimtesnė: Linda įsitikina, kad ir tas, kuriam ji duodasi išnaudojama, atleidžia ją iš tarnybos, o January pamato, kad visi tie jos klystkeliai laimės neatnešė. Bet apskritai filmas turi daug neigiamų pusių, nors į jį įtraukta ir keletas pasižymėjusių aktorių.

THE DROWNING POOL

Reikia stebėtis, kaip Hollywoodas, tas filmų meno pasaulio centras, yra pasidaręs toks lėkštas, mažai ką gilesnio beužgriebiantis, bandąs taikytis prie minių žemo skonio ir žiūrovus gaudyti tik lengva nuotykių ar šokio tokio išsiblašymo teikiančia medžiaga. Tokios rūšies ir šis filmas. Tai privataus detektyvo nuotykių pynė, sukurta pagal Ross Macdonald romaną. Gal visas filmo stiprumas – tai detektyvo Harper vaidmeny gana pajėgus aktorius Paul New-

man, kuris su Robertu Bedfordu iškėlė filmą "The Sting" į pirmaujančiųjų eiles.

Čia tas detektyvas Harper (Paul Newman) iš Kalifornijos iškviečiamas į Louisiana., į New Orleans apylinkes, kad apsaugotų susirūpinusią moterį (Joanne Woodward) nuo grasinančių laiškų su kaltinimais neištikimybės.

Į detektyvo kambarį įsmunka gundytoja, jauna jos duktė (Melanie Griffith), kurią jis greit atstato savo vieton. Benarpliodamas nusikaltimų kamuolio siūlus, detektyvas patenka į rankas godaus žibalo pramonininko, kuris pasirūpino, kad būtų nužudyta senutė, kurios laukuose esama žibalo. Pajutęs, kad detektyvas suuostė jo suktumą, tas pramonininkas siekia jį papirkti šimtais tūkstančių dolerių, o kai nepavyksta, parodo visą savo sadistiškumą, gąsdindamas jį nuskandinti maudynių prūde (iš čia filmo pavadinimas). Detektyvas bando tą uždara cemento baseiną pripildyti vandeniu, plaukdamas pasiekti viršuje langą ir prasiveržti. Nepavyksta. Sekančią dieną atėjusį suktą pramonininką ir jo sėbrą pritrenkia vandens srovė, atidarius baseino duris. Gerieji laimi, žiaurieji praranda gyvybę.

Žiūrovui filmas pasidaro intriguojantis, bet be tos išblaškančios intrigos beveik nieko daugiau ir neduoda. Jis yra margas vaizduojamais charakteriais. Beveik visi jie daugiau ar mažiau iš gyvenimo padugnių. Tarpais ir filmo eigos sekimas darosi painus. Išskyrus sumanų, ryžtingą detektyvo charakterį, filme nelabai kas tėra, kas daug žiūrovą žavėtų.

ALOHA, BOBBY AND ROSE

Filmas iš jaunimo gyvenimo, panašiai kaip plataus dėmesio susilaukęs "American Graffiti", tik šis žymiai menkesnis. Viskas sukasi apie du jaunuolius: benzino stoties tarnautoją Bobby (Paul Le Mat) ir netekėjusią motiną Rose (Diane Hult), kuri yra su 5 metų berniuku, palikta ją suviliojusio vyro. Ji ir pasilieka tokia lengvabūdė, dabar iškeliaudama automobi-

liu su Bobby. Iš tų dviejų vardų ir iš jų noro pasiekti Havajus (Aloha) ir susidaro filmo pavadinimas. Filme daugiau naktinių nuotraukų, negu dienos, daugybė gatvių reklamų. Veiksmas vyksta Los Angeles. Bobby, irėmęs į pardavėjo nugarą ligą saldainių, reikalauja pinigų, tačiau išbėga su šautuvu savininkas. Kilus sąmyšiui, per nelaimę nušaunamas pardavėjas.

Jaunikliai bėga nuo pavojaus patekti į policiją. Mergina išsigąsta, šaukia policiją, kuri ir atsiskubina. Apskritai, filmas gana tuščias. Jame gausu tokio lengvabūdiško paauglių gyvenimo, kuriame nedaug kas patrauklaus. Visa filmo stiprybė – kad, kaip Paul Le Mat, taip ir Dianne Hull, vaidina neblogai. Gal tas jų išivėlimas į painingas ekrane gali patarnauti perspėjimu kitiems. Apskritai, nors filme daugiau reiškiasi du jaunuoliai, jis klasifikuojamas suaugusiems, kurie jau turi aiškesnį nuvokimą, kas bloga.

JAWS

Universal bendrovės filmas, besitęsias truputį ilgiau kaip dvi valandas. Susuktas pagal Peter Benchley romaną. Tas pats autorius, drauge su Carl Gotlieb, parašė ir scenarijų šiam filmui. Vaizduojamas besimaudančius ryjantis baltašis ryklys, terorizuojas žmones. Paskyrus premiją, sugaunamas vienas, tačiau, padarius skrodimą, žuvų specialistas, kurį čia vaidina Richard Dreyfus, nustato, kad ne šis ryklys buvo žmonių ėdikas. Policijos vadas, kurį nuoširdžiai vaidina Roy Schneider, reikalauja uždaryti paplūdimius, tačiau kurortinio miestelio meras nesutinka, nes tai pakenktų miestelio pajamoms.

Ryklys pasigauja naują auką. Dabar meras prikalbamas skirti patyrusiam žvejui Quint, kurį čia įtikinančiai vaidina Robert Shaw, jo prašomus 10,000 dol., kad tik sugautų ryklį. Stambi filmo dalis ir skiriama to ryklio gaudymui. Ši uždavinį vykdo trise: žvejys, policijos vadas ir tas žuvų specialistas. Jie pergyvena ypatinai pavojingų momentų, o žvejys net mirtinai ryklio sukramtomas.

Reikia stebėtis režisieriaus Steven Spielberg aukšta filmo gaminimo technika. Filmas vietomis gąsdinantis, kaip "Exorcist", kad net aiktelia visa žiūrovų salė. Gi pastatymo technika taip stebinanti, kaip "The Towering Inferno". Benchley romanas buvo tarp labiausiai perkamų knygų, o dabar Čikagoje teko matyti į "Jaws" filmą labiausiai besigrūdiančius žmones, kad netelpantiems teatro administracija net bilietus atgal atpirko. Taip realiai pavaizduotos

ryklio atakos gąsdinančios ir intriguojančios, ypač kai tas scenas įtikinančiai, gambiai perteikia trys šiame filme pirmaujantieji aktoriai: Scheider, Shaw ir Dreyfuss. Fantastinių nuotykių filmas, geros vaidybos ir stiprių efektų dėka, iškyla aukščiau daugelio kitų. Vaikams, jaunuoliams ir silpnesnių nervų žmonėms kai kurios scenos gal net bus gąsdinančiai per stiprios.

FRENCH CONNECTION II

Nemažo pasisekimo 1971 m. sulaukus filmui "French Connection I", dabar paleista po teatrus antra dalis, lyg pirmojo filmo tęsinys – "French Connection II". Čia tas pats centrinis personažas – policijos tarnautojas Popeye Doyle, kurį su intriguojančiu pasisekimu vaidina Gene Hackman, laimėjęs filmų akademijos premiją už savo gerai išstudijuotą ir talentingai atliktą vaidmenį pirmame minėtame filme.

Tik šiame filme veiksmas nebe Niujorke, o Prancūzijos uoste Marseille, kur tas policijos detektyvas Doyle pasiunčiamas gaudyti centrinio narkotikų spekulianto, kurį čia, plataus masto verslininko orumu, vaidina Fernando Rey.

Detektyvas Doyle (Hackman) šiame filme turi ypatingą uždavinį. Aktoriui reikia pavaizduoti žmogų, patenkantį tarp nemokančių anglų kalbos prancūzų, nepažįstantį vietos papročius, nepersiėmusį prancūzų policijos veikimo metodais.

Reikalas dar labiau susikomplicuoja, kai pabėgusi nuo jį saugoti pristatytų prancūzų policijos vyrų tą amerikiečių detektyvą Doyle sugauna jo ieškomi narkotikų spekuliantai, uždaro slėptuvėje ir prievarta vis išvirkščia narkotikų, kol, bijodami, kad nesurastų jo pas juos, pavežę automobiliu, išmeta.

Čia atsiranda gerai suvaidinta dalis, kaip tas prievarta padarytasis narkotikų naudotoju reabilituojamas, klek jis pergyvena maištingos įtampos. Aktoriaus įsijautimas i psichiškai iškreiptą žmogų ir jo išgyvenimų perteikimas sudomina filmo žiūrovą.

Ekrane parodoma šiek tiek Marseilles vaizdų, gatvės judėjimo. Suliepsnoja detektyvo padegta kelių aukštų landynė, tapusi narkotikų spekuliantų tvirtove. Įvyksta žūtbūtinės grumtynės tarp narkotikų spekuliantų ir policijos bei to amerikiečių detektyvo, kuris, be kvapo lėkdamas, vis dėlto pasiveja narkotikų centrini platintoją, beplaukiantį laivu, ir jį nušauna.

Filmas intriguojantis, bet jame gausu vulgarrių posakių, muštynių, šaudymųsi. Scenarijus

kūrėjai R. ir L. Dillon bei A. Jacobs nenorėjo jo apšvarinti. Režisierius J. Frankenheimer įstengė įnešti gyvumo ir sugebėjimo žiūrovą sudominti, kad ir nesužavėti. Filmas suaugusiems ir tai su tam tikrais rezervais.

THE CRAZY WORLD OF JULIUS VROODER

Palaidumu pagarsėjęsio "Playboy" žurnalo leidėjas Hugh M. Hefner suorganizavo šį visiškai nuo pornografijos švarų filmą, bet gana keistą visa savo sąranga. Filme vaizduojama karių psichiatrinė ligoninė, kurioje visokiais pokštais reiškiasi jaunas Vietnamo karo dalyvis Julius Vrooder, kurį vaidina gana talentingas, jaunas aktorius Timothy Bottoms, simpatingos išvaizdos.

Ligoninės pacientai tarpais dar skęsta kovų atsiminimuose ir tuos pergyvenimus kai kurie savotiškai kartoja, kovoja su išivaizduotu priešu. Tas Vrooder kažkaip "genialiai" išbloktas iš pusiausvyros ir yra įsitikinęs, kad jis sveiksnis už patį jį prižiūrintį gydytoją. Aktorius Bottoms vykusiai išsprendžia uždavinį pavaizduoti buvusį karį, truputį psichiškai ištrenktą iš vėžių, bet sumanų. Jo problemos prasidėjo, kai jis buvo apdovanotas medaliu neva už nušovimą dviejų vietnamiečių, kurie iš tikrųjų buvo senutė ir jos vaikai ir kuriuos jis gelbėjo nuo savųjų bombų. Apskritai, filmas antimilitarinis.

Tas Vrooder miškely pasidaręs puošnią požeminę slėptuvę, su telefonu ir elektra. Jis tiek išlikęs psichiškai nesužalotas, kad jį net pamyla gailestingoji sesuo, kurią jis atmuša nuo besirengiančio ją vesti gydytojo. Gail. sesers vaidmeny Barbara Seagull įstengia būti nuoširdi, su gailestingu motinišku žvilgsniu ir su savo jaunikaitį adoruojančiu šypsniu. ..

Juodu sutuokiami pagrobto ir į mišką prievarta nugabento kunigo, labai nerealiuose vedybinėse apeigose, kad net amerikiečiai tą vedybų sceną vadina paikiausia. Filmas suaugusiems. Žiūrovui nenuobodus. Ne kažin ką jis duoda, bet ir nėra taip jau labai kenksmingas.

TRUMPAI IŠ VISUR

- *Paryžiaus Notre Dame* katedros pamokslininko domininkono Bernardo Bro pamokslai kas sekmadienį 10 val. transliuojami per radiją ir 11 val. — per televiziją. Pravedus tyrimus, nustatyta, kad tų televizijos pamokslų klauso 5 mil., o radijo — 2

mil. žmonių. Pamokslininkas kun. Bro praitais metais gavo 62,000 laiškų.

- *Kuboje* savo nuncijų Vatikanas buvo atšaukęs 1961 m., kai diktatorius Castro ištrėmė 600 užsieniečių kunigų, 1,000 brolių ir 2,500 užsieniečių seselių. Dabar yra paskirtas vadinamasis pronuncijus, arkv. Mario Tagliaferri, 48 m., anksčiau buvęs Apštališkasis delegatas Čade ir Congo.

- Pirmą kartą raud. Kinijos sostinėje užsienietis kunigas Jose Cruz, Ateneo universiteto prezidentas, lydėjęs į Pekiną skridusį Philipinų prezidentą Marcos, galėjo atnašauti mišias. Tam reikalui jam buvo skirtas vienas Pekino svečių viešbučio kambarys. Komunistams ten įsigalėjus, užsieniečiams kunigams nebuvo leidžiama atnašauti mišių. Ir dabar prie to kambario durų buvo sargyba. Kinų tose pamaldose nebuvo.

- *Ekvatorinės Gvinėjos vyriausybė* uždarė tris katalikų seminarijas, kuriose rengėsi į kunigus 110 klierikų. Ekvatorinė Gvinėja yra daugiausia katalikiškas kraštas. Sostinėje iš 185,000 gyventojų net 170,000 yra katalikai.

- *Buvusiems kaliniams globoti* kun. Dismas Clark yra įsteigęs specialius namus, kurių adresas: Dismas Clark Foundation, 5025 Cote Brilliante Avė., St. Louis, Missouri 63113. Jie įsteigti 1959 m. Per metus juose randa globą apie 200 iš kalėjimo paleistųjų. Iš viso tuose namuose rado prieglaudą jau apie 4,200 buvusių kalinių, kol jie susirado sau pastovias gyvenimo vietas. Tuose namuose turimi 22 tarnautojai, kurie teikia patarimus kaliniams, paruošia darbams ir stengiasi padėti rasti tarnybas. Per metus tų namų išlaikymas kainuoja 260,000 dol. Pusę tos sumos duoda federalinis išdas ir valstija, o kitą pusę gauna iš aukų. Namų steigėjas kun. Clark jau yra miręs prieš 12 m. Po jo mirties namams vadovauja kitas jėzuitas — kun. Fred L. Zimmerman.

- Vatikano biblioteka šiemet švenčia 500 metų sukaktį. Joje yra 70,000 rankraščių, turinčių didelės istorinės reikšmės, taipgi yra 770,000 knygų.

- Ugandos prezidentas ištrėmė 16 Veronos tėvų misijonierių.

- *Charismatinio* atsinaujinimo konferencijoje Steubenvilleje, N.C., dalyvavo apie 600 kunigų iš 48 valstijų.
- *Paulius VI* jį aplankiusiems lietuviams piligrimams pasakė, kad katalikų tikėjimo visuotinumą juos jungia su viso pasaulio tikinčiaisiais. Popiežius pažymėjo, kad jaučiasi susivienijęs su lietuviais. "Tas visuotinumą leidžia jums jaustis daug labiau sujungtiems tarp savęs, nors esate išblaškyti po pasaulį, ir su savo broliais savo pamiltose gimtojoje žemėje, sujungtais turtinga, garbinga, pastovia krikščionijos tradicija. Mūsų mintys drauge su jūsiškėmis lekia pas jūsų numylėtuosius ir pas mūsų brolius tikėjime, užtikrinant jiems savo tėvišką rūpestį, skatinant juos mūsų maldomis nuolankiam ir nuoširdžiam ištikimui Kristui ir jo Bažnyčiai", — kalbėjo Paulius VI. Šiuos jo žodžius lietuviams pacitavo net ir amerikiečių spauda.
- *Čenstakovoje*, Marijos šventovėje Lenkijoje, daugiau kaip pusė milijono žmonių buvo suplaukę į Marijos iškilmes.
- *Net 25,000 darbininkų* iš Neapolio apylinkių priimdamas audiencijoje popiežius Paulius VI pažymėjo, kad smurto ir neapykantos priemonėmis negalima pasiekti taikos ir teisingumo. Krikščionybė palengvins darbo našumą, tikėjimas sustiprins solidarumą ir brolišką meilę.
- *Bulgarijos* prezidentas Živkovas ir užs. reik. ministeris Mladenovas aplankė popiežių ir tarėsi Bažnyčią liečiančiais klausimais.
- *Vysk. W. A. O'Connor* pasitraukė iš Springfieldo, Ill., vyskupoo pareigų, sulaukęs 71 m. amžiaus. Jo vieton paskirtas St. Louis vysk. padėjėjas vysk. J. A. McNicholas.
- *Lenkijoje* žmonės savo ištikimybę Bažnyčiai parodo ypatingai gausiu lankymusi į pamaldas. Bažnyčios niekada nebuvusios taip pilnos, kaip dabar.
- *Meilės apaštalavimas* turi būti gyvas šeimose. Taip kalbėjo Philadelphijos kardinolas Kroli savo pamoksle Šv. Pauliaus bažnyčioje už Romos sienų, sakydamas pamokslą maldininkams ir primindamas, kad meilė padės išlaikyti šeimų neišardomumą.
- *Christoferių* sąjūdžio kūrėjas kunigas James G. Keller, Maryknoll kunigų bendruomenės narys, šiemet švenčia 50 m. kunigystės sukaktį. Garsus jo sąjūdžio šūkis: "Geriau uždegti vieną žvakutę, kaip nuolat skūstis tamsa".
- *Dr. Tomo Dooley*, didelio pasišventimo gydytojo, kuris darbavosi Laose ir Kambodžoje, beatifikacijos byla siekiama pradėti, tikintis, kad tas didelio pasiaukojimo vyras bus paskelbtas šventuoju.
- *Austrijos katalikų labdaros* organizacija "Caritas" leidžia žurnalą, kurio tiražas siekia 1,300,000; per paskutinius 5 metus žurnalas pasaulio varguomenei šelpti surinko per 53 mil. austrų šilingų.
- *Ruošiantis tarptautiniam Eucharistiniam kongresui*, kuris įvyks 1976 m. Philadelphijoje, bus pravesta dvasinio atsinaujinimo programa visose JAV parapijose. Bus specialios pamaldos, susitelkimo dienos, paskaitos, diskusijos aktualiais religiniais klausimais.
- Net 40 episkopų ir anglikonų katedrų dekanų delegacija iš JAV ir Kanados, popiežiui Pauliui VI leidus, Romoje, vienoje Vatikanui priklausančioje bažnyčioje, atnašavo savo šv. mišias. Juos asmeniškai pasveikino popiežius. Pamokslą jų Šv. Povilo bažnyčioje, Romoje, pasakė katalikų prel. arkiv. W. Baum iš Vašingtono, D.C. Episkopalai pripažino, kad katalikų Bažnyčia yra kaip pastovumo uola, svarbi visiems krikščionims šiame nepastoviam pasaulyje.
- *Marksistas Samora Machel*, Mozambiko prezidentas, uždraudė krikštyti vaikus. Aišku, kad draudimas daugiausia nukreiptas prieš katalikus.
- *Pasaulyje yra 609,360 katalikų seselių vienuolių*. Iš jų 137,009 darbuojasi misijose. Apie tai paskelbė Vatikano radijas.
- *Du kunigai*: amerikietis pranciškonas M. J. Cypher ir kolumbietis I. Betancourt, drauge su dviem pasauliečiais misijonieriais ir 10 valstiečių buvo nužudyti Honduras karių ir žemių savininkų agentų kai buvo stengiamasi sulaukyti tūkstančių neturtingųjų žemdirbių demonstracijas, siekiant žemės reformos.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

Skelbiame septynioliktąjį straipsnio konkursą. Konkurso temos: vyrams — **Kokią norėčiau turėti žmoną**; moterims — **Kokią norėčiau turėti vyrą**; jaunimui — **Kokius norėčiau turėti tėvus**. Jaunimui dar skiriame ir kitą temą — **Jaunimas ir religija**. Čia reikia panagrinti, ar jaunimas domisi religija, ar nuo jos tolsta. Kokios priežastys?

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus atskirame vokelyje savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki šių metų gruodžio mėn. 31 dienos.

Už geriausias rašinius skiriamos penkios premijos: I — 150 dol., II — 100 dol., III — 75 dol., IV — 50 dol., V — 25 dol. Premijų mecenatai: Jolita ir Vida Kriaučeliūnaitės — 150 dol., Birutė Lieponytė — 100 dol., Ona ir Vincas Kuliešiai — 100 dol., Stefanija Rudokienė — 50 dol.

Vertinimo komisija bus paskelbta vėliau. Laimėtojų premijos bus įteiktos “Laiškų Lietuviams” koncerte 1976 m. vasario mėn. 22 d., sekmadienį, Jaunimo Centre. Koncerto programą atliks Rimas Strimaitis (tenoras) ir Praurimė Ragienė (sopranas), akompanuojant Manigirdui Motekaičiui.

NUOŠIRDŽIAI DĖKOJAME “LAIŠKU LIETUVIAMS” RĖMĖJAMS

55 dol. aukojo: N.N. iš Australijos.

16 dol. aukojo: P. Orentienė.

15 dol. aukojo: A. Babickienė.

7 dol. aukojo: Prel. L. Mendelis.

Po 6 dol.: A. Sadauskienė, A. Baltrukėnas, A. Šenbergienė.

Po 5 dol.: L. Petravičienė, J. Balbatas, J. Leiberis.

Po 4 dol.: S. Marijošienė, M. Shalins, A. Kalvaitis, B. Ginčiauskas, O. Biežienė, G. Čapkauskienė, A. Liaukus, J. Rumbutis, M. Maskoliūnienė, S.M. Budriai, P. Atkočiūnas, P. Dūda, P. Grauzinienė, A. Viliušis, L. Murauskienė, S. Dargis, J. Mališka, S. Kasnickienė, J. Puidokas, F. Jurjonienė, J. Juška, P. Balčiūnas, E. Valiukėnienė, P. Subačius, S. Stravinskis, J. Račkauskas, M. Jonikienė, VI. Snio-lis, D. Mieliulienė, kun. J. Pragulbickas, N. Lukošūnienė, A. Malinauskas, kun. A. Bartkus, J. Misevičius, E. Vaitkūnas, T. Alenskienė, V. Žilinskas, O. Letersklenė, B. Erlngienė, A. Razutis, J. Janušauskas, L. Kriaučeliūnas, S. Stašaitienė, J. Šlapkauskas, J. Jasiukaitis, A. Karaitis, V. Fidleris, K. Miliūnas.

Po 3 dol.: A. Juškys, K. Starinskas, E. Lukoshius, J. Ramanauskas, S. Santvaras.

Po 2 dol.: B. Bernotas, I. Rimkūnienė, J. Jusys, P. Gurinaš, S. Bakšys, J. Beliūnas, R. Kriaučiūnas, R. Gaigalienė, V. Damašienė, A. Lauraitienė, R. Spurgienė, S. Žilevičius, B. Petrošius, J. Jankauskienė, P. Jakubaitis, S. Petravičienė, V. Valkavickas, J. Karaliūnas.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algirdas Kurauskas, Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleintotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis — Algirdo Kurausko. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Telef. — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.